

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

22^e JAARGANG

WOENSDAG 24 MAART 1937

No. 1108

COMMISSIE VAN REDACTIE:

P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: L. R. W. Soutendijk.

Redactie-adres: Pieter de Hoohweg 122, Rotterdam.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—, f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

BERICHT.

In verband met de a.s. feestdagen zal het volgend nummer een dag later verschijnen.

INHOUD.

	Biz.
DE BEDRIJFSVERGUNNINGWET door Mr. G. E. van Walsum	226
De rubberpositie door J. F. Haccoû	228
De kwartcent door Prof. G. Gonggrijp	229
Het arbeidersvraagstuk in de Amsterdamsche diamant-industrie door A. Kaan	230
De Indische middelen over December en het jaar 1936	231
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
De industrie van surrogaten en synthetische producten in de successiestaten door Dr. K. Mautner	234

MAANDCIJFERS:

Overzicht van de Indische middelen	236
------------------------------------	-----

Statistieken:

Groothandelsprijzen	238—239
Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten	237, 240

GELD-, KAPITAAL- EN WISSELMARKT.

Op de wisselmarkt is de rust weer min of meer weergekeerd. De beweging van den Franschen Franc bleef binnen vrij enge grenzen. Meestentijds bleef er vraag naar Francs bestaan, koersstijging werd echter voorkomen doordat het Fransche Egalisatiefonds Ponden en Dollars opnam. Even werd de gunstige tendens voor deze valuta onderbroken door de onlusten in Clichy. De koersdaling was echter gering zonder dat het noodig was, dat het fonds groote bedragen valuta liet. Heel spoedig liep de notering al weer op tot 8.39½. Intusschen kan men nog geen conclusies trekken omtrent het duurzame verloop van den Franc. In den laatsten tijd is de vraag gestimuleerd door de kapitaalrepatricering in verband met de intekening op de defensieleening. Het is zeer wel mogelijk, dat de heele zomer door de vraag- en aanbodsverhouding ook gunstig beïnvloed blijft, nl. door den onzichtbaren export van het reizigersverkeer in verband met de wereldtentoonstelling. Maar op den duur moet men die tijdelijke factoren wegrekenen, en dan kan men, gezien de ontwikkeling van de handelsbalans, nog steeds niet overmatig optimistisch zijn.

De geldmarkt blijft onveranderd ruim. De noteringen ondergaan heel weinig wijziging, omdat voor de meeste termijnen de rente wel ongeveer op een niveau is aangeland, dat als het minimum waarop de banken überhaupt belangstelling voor uitzetting hebben, moet worden aangemerkt. Gezien de zeer lage rente voor het langst loopende schatkistpapier, t.w. 1½/16 pCt. voor het 4½-jarig papier, moet men concluderen, dat men over het algemeen, wat het toekomstig verloop van de geldrente betreft, minder denkt aan stijging van den intrestvoet dan bij de kapitaalrente. Op de geldmarkt is weinig verandering te wachten. De voorziening is zoo ruim, dat factoren als maandswisseling e.d. volkomen aan het koersverloop voorbijgaan. Ook de behoefte van de schatkist brengt weinig verandering, eerder verdere verruiming. Het papier, dat per 1 April vervalt, kan uit het saldo bij De Nederlandsche Bank terugbetaald worden. Wel heeft de Agent van de schatkist weer een soortgelijke ondershandsche inschrijving aangekondigd als de vorige maand, en wel voor 4- tot 8-maandspapier, kennelijk bestemd ter vervanging van het vervallende papier, dat destijds voor het Egalisatiefonds werd geplaatst. De financiering van dit fonds wil men dus blijkbaar onveranderd handhaven.

De kapitaalmarkt blijft dezelfde symptomen vertoonen, nl. een voorkeur voor leeningen met korten looptijd, een flauwe stemming voor de oude staatsschuld, en een apathie van de emissiemarkt voor normale langlopende 3½ pCt. leeningen. De voorkeur voor de kortlopende leeningen blijkt weer duidelijk uit het welslagen van de uitgifte eener 3½ pCt. leening Utrecht, waarvan het grootste deel in de eerste 13 jaar aflosbaar is.

DE BEDRIJFSVERGUNNINGWET.

Dat de Regeering zich tot taak stelt te streven naar bevordering van de industriele ontwikkeling van ons land, daaraan zal wel niemand aanstoot nemen. Wanneer zij dit doet door de beletselen voor die ontwikkeling zooveel mogelijk uit den weg te ruimen, dan is er zeker nog geen man overboord. Wij blijven dan immers nog dicht in de buurt van de geijkte terminologie, door middel waarvan tot voor kort de taak van de overheid ten opzichte van het economische leven werd omschreven. Men kan er desnoods ook nog vrede mede hebben, wanneer men nog een stap verder gaat en zich de bevordering van de industriele ontwikkeling van overheidswege nog wat actiever voorstelt. Allereerst valt daarbij te denken aan het verstrekken van voorlichting, bijv. door middel van economisch-technologische instituten, maar daarnaast ook, zij het dan ook al met wat meer aarzeling, aan het verlenen van faciliteiten met betrekking tot de financiering.

Bedenkelijker wordt het echter, wanneer de Regeering zich geroepen gaat achten aan de industriele ontwikkeling leiding te geven en, om dit „naar behooren” te kunnen doen, uitgebreider bevoegdheden verlangt dan waarover zij tot dusver beschikt. Vooral wanneer de Regeering daarbij niet denkt aan het stimuleeren van de vestiging van nieuwe industrieën of van de verdere ontplooiing van bestaande, bijv. door afzetmogelijkheden te scheppen of uit te breiden door middel van handelspolitieke maatregelen, doch integendeel in staat wil worden gesteld om op bepaalde punten de industriele ontwikkeling te remmen door de vestiging van nieuwe ondernemingen en de uitbreiding van bestaande eenvoudig te verbieden of aan beperkende bepalingen te onderwerpen.

Er is niet zoo heel veel fantasie voor noodig om te begrijpen, dat men, als dit mogelijk wordt, op de bewogen wateren van de ordening verzeild is geraakt. Het spreekt dan ook vanzelf, dat de waardeering van het wetsontwerp, waarbij de Regeering deze bevoegdheden verlangt, in belangrijke mate bepaald wordt door de opvattingen, die men huldigt omtrent de taak van de overheid ten aanzien van het economische leven.

Is men van oordeel, dat deze bevoegdheden de grenzen van de taak van de overheid in beginsel te buiten gaan, dan zal men tegenover dit wetsontwerp slechts een afwijzend standpunt kunnen innemen. Ten hoogste zal men er genoeg mede kunnen nemen, dat bij wijze van uitzondering van geval tot geval aan de overheid soortgelijke bevoegdheden worden verleend.

Ziet men daarentegen de taak van de overheid met betrekking tot het economische leven zóó ruim, dat bevoegdheden als deze op zichzelf daarin kunnen passen, dan is er geen enkele reden om tegen een regeling van algemeene strekking als de onderhavige bezwaren in te brengen. Veeleer zal men er dan een open oog voor hebben, dat een algemeene regeling boven een incidenteele het voordeel heeft, dat sneller en doeltreffender kan worden gehandeld.

Intusschen blijft ook dan de vraag, of de voorgestelde regeling noodig en deugdelijk is.

In de Memorie van Toelichting verklaart de Regeering, dat zich in de practijk reeds bij herhaling de behoefte deed gevoelen, om uitbreiding van het productie-apparaat in bedrijfstakken met voldoende capaciteit of zelfs met een te groote capaciteit tegen te gaan. De Regeering geeft van de gevallen, waarin deze behoefte zich deed gevoelen, geen verdere aanduiding, maar men zal wel niet ver mistasten, wanneer men aanneemt, dat onder die gevallen de noodtoestand van de baksteenindustrie, waarmede de Regeering zich tengevolge van de indiening van een verzoek tot toepassing van de wet op het algemeen verbindend en onverbindend verklaren van ondernemersovereenkomsten in het bijzonder heeft moeten bezig

houden, een belangrijke plaats heeft ingenomen.

Een nadere aanduiding van die gevallen zou zeker gewenscht zijn geweest, omdat daardoor meer kleur zou zijn gegeven aan het betoog van de Regeering, dat zij deze nieuwe bevoegdheden niet ontberen kan. Thans maakt dit betoog hier en daar eenigszins den indruk van een theoretische verhandeling.

De Regeering wijst erop, dat uitbreiding van het productie-apparaat, zoodanig, dat de productiecapaciteit daardoor te groot wordt, kan leiden tot verspilling van het in de nieuwe bedrijven geïnvesteerde kapitaal en ten aanzien van de reeds bestaande ondernemingen, waarvan de rentabiliteit in de meeste gevallen toch reeds zeer gering zal zijn of wel geheel zal ontbreken, in belangrijke mate de mogelijkheid verkleint om uiteindelijk weder tot een winstgevende productie te komen en zelfs meermalen deze mogelijkheid geheel zal doen verdwijnen.

Dit valt gereedelijk te erkennen. Maar — zoo kan men zich afvragen — dit is sinds jaar en dag zoo, waarom motiveert dit thans eensklaps ingrijpen van overheidswege? Wanneer iemand een nieuwe onderneming gaat vestigen of een bestaande gaat uitbreiden, dan mag men aannemen, dat hij zich eerst heeft neergezet om de kosten van dezen torenbouw te berekenen. En hij zal zich daarbij ook wel rekenschap hebben gegeven van de mate van bezetting van den betreffenden bedrijfstak. Is de overheid dan wel geroepen hem tegen zichzelf te beschermen? Bovendien, de Memorie van Toelichting gaat wel uit van de veronderstelling, dat de nieuwe onderneming het onderspit zal delven, maar zal het niet veeleer zoo zijn, dat deze, dank zij haar nieuwe uitrusting, bestaande verouderde ondernemingen zal verdringen? En moet dit eigenlijk niet worden toegejuicht? Heeft de industriele vooruitgang zich niet altijd op die manier doorgezet? En zal dan door het uitvallen van de achterlijke ondernemingen op den duur niet vanzelf een evenwichtstoestand worden bereikt, die een winstgevende productie weer mogelijk maakt?

Het valt niet te ontkennen: deze inzet van de Memorie van Toelichting is weinig gelukkig. Zij komt niet uit boven de sfeer van de ordenings-romantiek, die al even waardeloos is als haar tegenhanger: de vrijheids-romantiek van den moedigen alleen-durver.

Laten wij ons hoeden voor elk perfectionisme. Men kent het klassieke voorbeeld daarvan: de straat, die door vier of vijf broodbezorgers bewerkt wordt, terwijl het toch zooveel verstandiger zou zijn, wanneer slechts één dat werk opknapt. Evenals deze verspilling een lang leven beschoren is, zal het zelfs onder vigueur van de bedrijfsvergunningwet nog wel regelmatig voorkomen, dat een nieuwe onderneming mislukt en dat in een bedrijfstak bestaande ondernemingen op gespannen voet met de rentabiliteit raken.

Het zijn andere gronden, waarop de bevoegdheid, om de uitbreiding van het productie-apparaat aan banden te leggen, moet worden verdedigd. Regelend optreden met betrekking tot de industriele ontwikkeling is noodig, omdat de omstandigheden zich langzamerhand zoodanig hebben gewijzigd, dat onze volksgemeenschap zich niet langer de weelde kan veroorloven die ontwikkeling geheel aan zichzelf over te laten. Niet het belang van de ondernemers, die in den strijd om het bestaan in de knel komen, is de rechtsgrond voor dit regelend optreden, maar het algemeen belang, dat niet gedooft, dat met de productieve krachten van de volksgemeenschap roekeloos wordt omgesprongen.

Waar het op aankomt is, dat een verkeerde aanwending van die productieve krachten zich niet meer steeds vanzelf redresseert en dat daarom ook niet langer de zekerheid bestaat, dat deze binnen betrekkelijk onschuldige afmetingen beperkt blijft.

In de Memorie van Toelichting ontbreekt trouwens de vermelding van de gronden, waarop dit oordeel berust, niet. Daar immers wordt gewezen op het meer en meer kapitaal-intensieve karakter van de indus-

trie, dat ertoe leidt, dat men, teneinde de algemeene kosten zooveel mogelijk te dekken, naar vergrooing van den afzet streeft, desnoods tegen verliesgevende prijzen, terwijl dan juist inkrimping van de productie geboden zou zijn, en het is volkomen terecht, dat de Memorie van Toelichting er den vinger bij legt, dat een verdere uitbreiding van het productie-apparaat in die omstandigheden nadeelig is voor het economische leven.

De Memorie van Toelichting noemt verder de gewijzigde internationale verhoudingen, die geleid hebben tot maatregelen tot verruiming van den afzet op de binnenlandsche markt, welke de mogelijkheid van een ongewenschte uitzetting van de industriele capaciteit in zich sluiten en vermeldt daarbij als voorbeeld de contingenteringen, waarvan het effect teniet gedaan kan worden door een te groote uitbreiding van het productie-apparaat, een uitbreiding, die ook kan worden veroorzaakt door buitenlandsche concurrenten, die bovendien nog daartoe door de bescherming, die zij in het eigen land genieten, in staat kunnen worden gesteld.

Men kan de ratio van de ontworpen regeling ook aldus formuleeren, dat daar, waar om redenen van internen of externen aard de industriele ontwikkeling niet langer door de vrije prijsvorming geleid kan worden, de bevoegdheid tot regelend ingrijpen in het belang van de nationale volkshuishouding niet gemist kan worden.

Het is te betreuren, dat dit in de Memorie van Toelichting niet duidelijker tot uitdrukking komt, omdat daarmee immers ook tegelijkertijd de grenzen van de bevoegdheid, die de Regeering vraagt, worden aangegeven.

Thans moet de volksvertegenwoordiging zich troosten met de verzekering van de Regeering, dat zij geenszins beoogt te komen tot een meer algemeen stelsel van gesloten bedrijven en dat zij een open oog heeft voor de daaraan verbonden gevaren, als daar zijn het verschaffen van een monopolistische positie aan bepaalde ondernemingen of aan een complex van nauw verbonden ondernemingen en het aan banden leggen van het initiatief van den individueelen ondernemer.

Intusschen blijft de vraag in welken omvang de Regeering van de bevoegdheden, die zij zich verleend wensch te zien, gebruik zal maken. Had zij het doel van de regeling scherper aangegeven, dan zou tevens duidelijk geweest zijn, dat de toepassing daarvan beperkt zal blijven tot die gevallen, waarin de vrije prijsvorming niet meer normaal functioneert en dat die toepassing soepeler zal kunnen zijn naar mate de vrije prijsvorming minder ingrijpend is beperkt.

Dan zou er ook minder reden zijn om willekeur bij de toepassing te vreezen, terwijl bovendien gemakkelijker zou zijn te aanvaarden het gevaar van vergissingen. Dit gevaar is zeker niet denkbeeldig. Het zal stellig wel eens voorkomen, dat van deze bevoegdheden een gebruik wordt gemaakt, dat achteraf onjuist blijkt te zijn geweest. Dat de industriele ontwikkeling door toepassing van deze regeling blijvend zal worden geschaad, lijkt niet waarschijnlijk. Wel is het denkbaar, dat zij op een bepaald punt eenigermate wordt geremd, terwijl het juist was geweest haar in dat geval te bevorderen. Dit gevaar nu is gemakkelijker te aanvaarden, wanneer men weet, dat het wetsontwerp alleen bedoeld is voor de gevallen, waarin de werking van de vrije prijsvorming min of meer ernstige gebreken vertoont.

Heeft de overheid in de hierbedoelde gevallen zich genoodzaakt gezien regelend op te treden ten aanzien van de verhoudingen in den betreffenden bedrijfstak, dan ontbreekt voor verzet tegen het toekennen van de bevoegdheid om de industriele ontwikkeling te beperken, elke redelijke grond. Deze bevoegdheid is in die omstandigheden het logische complement van de maatregelen ten behoeve van den betreffenden bedrijfstak getroffen. Niemand kan van de overheid

verlangen, dat zij na het treffen van die maatregelen de zaken verder maar op haar beloop zal laten. Zij heeft er integendeel voor te zorgen, dat haar ingrijpen doelmatig is en daarom kan toepassing van de bevoegdheden, waarover het hier gaat, noodzakelijk zijn.

En ook wanneer van ingrijpen van de overheid nog geen sprake is geweest, kan regelend optreden ten aanzien van de industriele ontwikkeling gerechtvaardigd zijn. Dit geval doet zich voor, wanneer de aan zichzelf overgelaten ontwikkeling schadelijk wordt voor de volksgemeenschap. Ook dan zal men ter wille van het belang der volksgemeenschap het gevaar van fouten op den koop toe moeten nemen. Men moet niet uit het oog verliezen, dat het overheidsingrijpen en daarmee het risico van fouten aanvaard wordt om de nog veel ernstiger schade, die zou ontstaan, wanneer men de ontwikkeling haar beloop liet, te voorkomen. Het gaat er in gevallen als deze om wat zwaarder weegt: het gevaar van vergissingen of de gevaren van een wilden groei van het industriele apparaat.

Heeft de ontworpen regeling ook sociale beteekenis? Het is van belang deze vraag onder oogen te zien, omdat zij ook in de Memorie van Toelichting aan de orde wordt gesteld. De Memorie van Toelichting wijst erop, dat door ongemotiveerde vestigingen de positie van de in die bedrijfstakken werkzame arbeiders in gevaar wordt gebracht, aangezien ontslag van arbeiders in bestaande ondernemingen daarvan het gevolg kan zijn. Weliswaar zal de nieuwe onderneming arbeiders opnemen, maar — aldus de Memorie van Toelichting — zulk een verplaatsing van werkgelegenheid brengt onnoodig sociaal leed met zich, terwijl het bovendien nog de vraag is, of door de vestiging van het nieuwe bedrijf duurzame werkgelegenheid wordt geschapen.

Tegen deze risico's zijn de arbeiders echter nooit volledig te vrijwaren. Ook onder de werking van de bedrijfsvergunningwet zullen zij zich blijven voordoen. Het is waarlijk niet noodig om dit sociale motief speciaal aan te voeren om deze regeling aannemelijk te maken. Zonder twijfel is het belang van de arbeiders nauw bij deze regeling betrokken. Dit belang staat echter niet op zichzelf, het valt geheel samen met het belang van de volksgemeenschap in haar geheel. Een evenwichtige industriele ontwikkeling is een belang voor de geheele volkshuishouding.

* * *

Ongetwijfeld verleent dit wetsontwerp de Regeering zéér ver strekkende, ja welhaast arbitraire bevoegdheden. De eenige norm, die de wet haar voor haar optreden medegeeft, is het economisch landsbelang. Het zal echter niet gemakkelijk zijn een beperkter omschrijving te geven van den maatstaf, welken de Regeering bij de beslissing of de regeling in een bepaalden bedrijfstak toepassing moet vinden en bij de beoordeeling van de vraag, of in een concreet geval vestiging of uitbreiding van de capaciteit van een bedrijf toegelaten kan worden, heeft aan te leggen, zonder het doel van de regeling in gevaar te brengen.

In dit opzicht is er een kenmerkend onderscheid met de vestigingswet voor het kleinbedrijf, die immers slechts toelaat het stellen van eischen ten aanzien van de credietwaardigheid, handelskennis en vakbekwaamheid. Dit onderscheid lijkt echter door het groote verschil tusschen de terreinen, waarvoor beide regelingen hebben te gelden en door het uiteenlopende doel, dat zij beoogen, volkomen gerechtvaardigd. Een vestigingswet voor de industrie, die het behoefte-element uitschakelt, laat zich niet wel denken.

Niet zonder bezwaar is het, dat de kleine nijverheid zoowel door de eene als door de andere regeling bestreken wordt. Een ondernemer in een tak van kleine nijverheid, die aan de vestigingseischen voldoet en zich deswege een vergunning ziet toegewezen,

moet niet de kans loopen, dat te eeniger tijd de bedrijfsvergunningwet op hem wordt toegepast. De verzekering in de Memorie van Toelichting, dat in het algemeen van toepassing van de onderhavige regeling op dit soort van bedrijven geen sprake zal zijn, maakt een speciale voorziening op dit punt niet overbodig.

Evenals de vestigingswet voor het kleinbedrijf vindt de bedrijfsvergunningwet slechts toepassing „op verzoek”. Echter met dit verschil, dat eerstgenoemde wet uitsluitend vereenigingen van ondernemers tot het doen van een dergelijk verzoek bevoegd verklaart, terwijl bij de onderhavige regeling ook reeds het verzoek van één of meer ondernemers voldoende is. Dit is zeker gemotiveerd, wil men de mogelijkheid van toepassing van de wet niet belangrijk beperken, maar de waarborg tegen „staatsordening”, dien deze bepaling beoogt te bieden, wordt daardoor vrijwel tot een wassen neus. Wel kent ook de wet op het algemeen verbindend en onverbindend verklaren van ondernemersovereenkomsten deze figuur, maar daar moet het verzoek betrekking hebben op een overeenkomst, hetgeen de samenwerking van meerdere ondernemers veronderstelt.

Op het voetspoor van laatstbedoelde wet kan de bedrijfsvergunningwet geen toepassing vinden dan nadat een vaste commissie van den Economischen Raad is gehoord. Daarin zullen, evenals bij de wet op de verbindendverklaring, zitting hebben leden van den Nijverheidsraad en vertegenwoordigers van centrale arbeidsorganisaties. Het hooren van belanghebbenden is, in tegenstelling met de regeling ter zake van de verbindendverklaring, facultatief. Het verdient aanbeveling dit ook hier verplicht te stellen, terwijl het gewenscht is eveneens over te nemen de verplichting tot het hooren van den bedrijfsraad of, zoo deze niet bestaat, van vertegenwoordigers van de organisaties van werkgevers en werknemers uit den betrokken tak van nijverheid. De Regeering motiveert niet waarom zij dit in dit geval niet noodig oordeelt.

Nieuw is de bepaling, dat men tegen de beslissingen van den Minister een bezwaarschrift kan indienen, waarover de Commissie uit den Economischen Raad moet en belanghebbenden kunnen worden gehoord. Deze „revisie” is vermoedelijk geïnspireerd door het recht van beroep op den Minister van de beslissingen van de Kamers van Koophandel, dat de vestigingswet voor het kleinbedrijf kent. Hoewel de verplichting tot het hooren van de Commissie uit den Economischen Raad deze regeling nog eenigen zin geeft, kan zij bezwaarlijk bewondering wekken. De vraag dringt zich op, of op den duur ook in aangelegenheden als deze een zekere rechtspraak wel zal kunnen worden ontbeerd.

De wet maakt het mogelijk van een vergunning afhankelijk te stellen de vestiging van een bedrijf en de uitbreiding van de capaciteit van een bedrijf, waarbij onderscheid gemaakt kan worden tusschen elke uitbreiding en uitbreiding boven een bepaald percentage. Verleening of weigering van een vergunning zijn niet de eenige mogelijkheden; de wet laat ook toe, dat bij het verlenen van een vergunning voorwaarden en beperkingen worden gesteld. Bovendien opent de wet de mogelijkheid van een partieele toepassing van het vergunningstelsel door alleen het voortbrengen van bepaalde goederen of het verrichten van bepaalde werkzaamheden er onder te brengen. In dat geval mag men dus vrij vestigen of uitbreiden, mits men het voortbrengen van die bepaalde goederen of het verrichten van die bepaalde werkzaamheden daarbij maar laat rusten. Een staalkaart van mogelijkheden dus. Intusschen zal het in de praktijk nog wel eens wat hoofdbreken kosten om een bevredigende formule te vinden voor de capaciteit van een bedrijf!

De indiening van een verzoek tot toepassing van de wet zou het streven kunnen aanwakkeren om te trachten voor de bui binnen te zijn. Om het mogelijk te maken dit te beletten, wordt den Minister de be-

voegdheid verleend tot het treffen van een voorloopige regeling.

Het wetsontwerp spreekt van „bedrijf” en niet van „onderneming”, omdat het de technische eenheid, waarin het productieproces zich voltrekt, wil aanduiden. Een onderneming kan in dezen gedachten-gang meerdere bedrijven omvatten. De spraakverwarring in onze wetgeving op dit punt wordt er intuschen weer door verergerd.

G. E. VAN WALSUM.

DE RUBBERPOSITIE.

Ons verhaal begint zoo langzamerhand aan dat van Saidjah en Adinda te herinneren, zeker niet wat de schoonheid, doch wel wat de eentonigheid betreft. Weer heeft het Internationale Rubbercomité een besluit genomen, dat ten doel had een domper op het prijsverloop te zetten en weer heeft de markt met een vrij scherpe prijsstijging — thans tot 12% d. — gereageerd.

Wij hebben reeds vroeger uiteengezet hoe moeilijk de positie van het comité is; niet alleen omdat op de Engelsche markten inderdaad een schaarschte aan nabije rubber bestaat — getuige de voortdurende vermindering der voorraden, welke thans een niveau van 54.734 ton hebben bereikt — doch ook omdat de tendens van de markt zeer geprononceerd in andere richting gaat. Deze tendens van de markt nu is op het oogenblik belangrijker dan al het andere. Weliswaar is een der doeleinden van deze rubberrestrictie tot een redelijken prijs te komen, doch het komt ons voor, en wij zullen dit binnenkort elders motiveeren, dat dit een groote utopie is. De feiten zijn eenvoudig de volgende: Door groote aankopen — niet alleen voor verbruik, doch ook voor voorraad-vorming — nemen de Engelsche voorraden af; rubber is een artikel, dat sterk conjunctuurgevoelig is en dan in de derde plaats, het bekleedt een belangrijke plaats bij de bewapening. Daarnaast staat, dat wij nu eenmaal in een tijd van algemeene prijsstijging voor groothandelsartikelen leven, waaraan zelfs goederen meedoen, voor welke geen of zeer weinig aanleiding daartoe bestaat.

Het logisch gevolg daarvan is dus, dat de markt, die in een periode van oplopende conjunctuur alreeds vanzelf optimistisch is, bovendien alleen maar bemoedigende feiten ziet en mededeelingen ontvangt. Ondanks de arbeidsmoeilijkheden in de automobielandustrie in de Vereenigde Staten, overtreft de productie die van verleden jaar, terwijl ook de detailverkoop, voor zoover bekend, grooter zijn. Het rubberverbruik in Amerika bereikte in Februari een cijfer, dat hooger was dan verwacht. De bewapeningswedloop neemt nog steeds toe en daarmee de potentieele vraag voor verbruik ook van rubber. Bovendien wenschen verschillende landen voorraden van deze onmisbare grondstof te bezitten en treden als vragers in de markt, niet voor direct, doch voor toekomstig verbruik. Daarbij komt, dat wij in een tijd van politieke spanningen leven, welke bij velen de gedachte aan oorlog wekken.

Tenslotte komen, uit algemeen oogpunt, de monetaire maatregelen, welke door hun karakter reeds tot een prijsstijging en zoo tot een opleving van het economisch leven hebben geleid en nog kunnen leiden, deze factoren onderstrepen. Wie meer vertrouwen in goederen dan geld heeft, vindt, naar het ons voorkomt, uit hoofde van de genoemde feiten, in rubber een aantrekkelijk object.

Deze factoren, tezamen genomen, wettigen dus reeds volkomen optimistische verwachtingen voor het heden, vooral omdat tegenover de vraag maar een gering aanbod staat. Niet alleen, dat verschillende gebieden niet zoo maar in eens hun productie kunnen opvoeren, doch gebrek aan scheepsruimte is een tweede moment, dat een spoedigen grooteren aanvoer tegenwerkt. En dan niet te vergeten, de groote voorver-

koop, voor zoover deze direct hun bestemming elders vinden dan waar de oogenblikkelijke schaarschte bestaat.

En nu mag men de speculatie verwijten naar het hoofd slingeren over onjuist optreden, zij verdisconteert alleen maar wat zij in de toekomst verwacht. De heele idee van den redelijken prijs is eigenlijk zoodanig in strijd met een conjunctuurverloop, dat het weinig doel heeft er lang bij stil te staan.

Onder deze omstandigheden kwam het Internationale Rubbercomité voor de vraag te staan, wat gedaan moest worden om een domper op de markt te zetten. Wat kon het doen? Niet voorraden op de markt werpen of rubber op de toekomst in den wind gaan, niet ook den aanvoer van rubber binnen zeer korten tijd vergrooten, doch alleen het restrictie-percentages verlagen en dan wel tegen een zoodanig tijdstip, dat deze verlaging ook in de uitvoercijfers tot uiting zou kunnen komen. Dit heeft het dan ook gedaan door het uitvoerpercentage voor het tweede halfjaar op 90 pCt. te brengen. Doch daarmee corrigeert het den bestaanden toestand niet, daarmee wordt al evenmin de bestaande en o.i. voor het geheel onjuiste meening, dat de producenten niet in staat zullen zijn het percentage ook uit te voeren, weerlegd. Doch daarmee wordt wel een nieuw hausse-motief aan de bestaande toegevoegd, nl. dat het comité een grooter verbruik verwacht.

En de reactie van de markt was dan ook, naar het ons voorkomt, volkomen logisch.

De statistische positie op den duur, speelt op het oogenblik slechts een figurantenrolletje, echter een rolletje, dat in de toekomst wel eens hoofdrol zou kunnen worden. Immers, er is geen sprake van een schaarschte aan rubber over de geheele lijn. Integendeel, er is nog steeds een zeer voldoende voorraad en een zeer voldoende voortbrenging. In de Nieuwe Rotterdamse Courant van 19 Maart jl. wordt onder de vraag „schaarschte aan rubber?” berekend, dat de wereldvoorraden per ult. 1936 niet minder dan 527.000 ton bedroegen en dat, indien de aangesloten landen in 1937 maar 80 pCt. van de toegestane 84 uitvoeren, een wereldproductie van ruim 1.100.000 ton zal worden verkregen, tegen een verbruik van 1.019.250 ton in 1936. Er is dus nu reeds speling, want van 1935 op 1936 kon een vermeerdering met 10 pCt. voor het verbruik niet worden geconstateerd, terwijl zou de toeneming grooter zijn, in de toekomst voorraden der productielanden, desnoods op extra-licenties, zouden kunnen worden afgevoerd. Er zal dus op den duur door grootere aanvoeren weer aanpassing ontstaan.

Doch de toestand wordt aan den anderen kant bedenkelijker, indien men overweegt, dat in de eerste plaats het voor het comité moeilijk zal zijn, zonder wederom invloed op den prijs te oefenen, om bij een tegenvallend verbruik het uitvoerpercentage te verlagen en in de tweede plaats kan een tot-bezinning-komen met betrekking tot den bewapeningswedloop en een vermindering van de politieke spanningen, de directe invloed op de rubbermarkt nog geheel daargelaten, tot aanbod van geaccumuleerde voorraden leiden, waarvan de invloed thans niet kan worden overzien. Het beeld is als geheel ingewikkelder geworden, vager vooral doordat er krachten optreden, welker omvang en duur niet kunnen worden vastgelegd. Onder den druk der omstandigheden wenscht men thans de voorraden thuis te hebben, om op alles voorbereid te zijn, doch het is geen wet, dat dit ook zoo zal blijven.

Het schijnt ons dan ook toe, dat de speculatieve belangstelling voor de rubber bij de oogenblikkelijke verhoudingen in het geheel niet zoo ongemotiveerd is als men zulks wenscht te doen voorkomen al wordt de markt er natuurlijk technisch zwakker door en al is het zeker niet onwaarschijnlijk, dat de speculatie overdrijft. Of er echter reeds thans van zulk een overdrijving sprake is, kan niemand beslissen; immers, dit hangt zoo nauw samen met het algemeene

beeld, dat hiervoor een conjunctuur- en een politieke prognose noodzakelijk zijn.

In de bovenstaande regelen hebben wij geen aandacht geschonken aan de synthetische en reclaimed rubber. Dit zijn, naar hun aard, producten, welke de vraag naar ruwe rubber over het algemeen slechts kunnen verminderen en welker beteekenis o.i. in geen geval mag worden onderschat. De reclaimed rubber-industrie in de Vereenigde Staten blijkt haar productie thans regelmatig te vergrooten, de synthetische rubberindustrieën in de Vereenigde Staten, Rusland en Duitsland geven er blijk van, dat het haar ernst is. Evenwel, zij zijn thans geen bedreiging van de ruwe rubber en daarom doorkruisen zij het bestaande marktbeeld niet, terwijl het juist dit is, dat thans den toestand beheerscht; het is meer een probleem voor de toekomst, doch wordt thans niet in de te verdisconteeren factoren opgenomen.

Of het zal gelukken de markt tot een, wat men noemt, „redelijker prijspeil” terug te brengen, is onder de bestaande omstandigheden een vraag, welke ontkenning moet worden beantwoord, voor zoover men zulks door besluiten van het Internationale Comité poogt te doen, welke echter bevestigend moet worden beantwoord, indien de toekomstige grootere aanvoeren, dus de gevolgen dier besluiten, gepaard zullen gaan met voor de rubbermarkt minder gunstige andere factoren.

J. F. H.

DE KWARTCENT.

Zo futiel als de vraag lijkt, of de invoering van de kwartcent op Java gewenst is, zo wezenlijk is het belang van de kwestie voor het betalingsverkeer der inheemse bevolking van tal van streken op dat eiland en Madoera. Indirect is de kwartcent dus ook van belang voor de Indische schatkist. Natuurlijk niet, omdat bij invoering van dat geldstukje veel exemplaren daarvan bij de betalingskantoren zouden binnenkomen¹⁾, maar omdat de kwartcent het betalingsverkeer zou vergemakkelijken en activeren, waardoor zo niet de draagkracht, dan toch de betaalkracht der inheemse bevolking groter zou kunnen zijn.

Een eerste argument voor invoering van de kwartcent is te putten uit het betalingsverkeer op Bali. Bali heeft, evenals Java en Madoera, een dichte bevolking en een betrekkelijk hoog cultuurpeil; ook heerst in enige landschappen „bittere armoede”²⁾, evenals in vele streken van Java en Madoera. Sinds onheugelijke tijden circuleert daar de kèpèng, een munt, waarvan er 4, 5 of 6, soms ook wel 8 in een cent gaan en die „zoo wel past”³⁾ in de Balische samenleving. Het is geen toeval dat, enerzijds de kèpèng op Bali zo populair is en dat, anderzijds, op Java en Madoera de meeste stemmen zijn opgegaan tot invoering van de kwartcent. De overdichte bevolking van Zuid-Bali maakt dat de huismoeder „doodvalt en dood moet vallen op een kèpèng”⁴⁾ bij haar inkopen; op Java en Madoera moet zij hetzelfde doen met de halve cent en dan nog elke zich voordoende gelegenheid voor bijverdiensten benuttigen. Een hoog cultuurpeil betekent meer behoeften en meer differentiatie in de behoeften; een overdichte bevolking de noodzaak om, als consument en kleine producent, alles te proberen om het budget sluitend te maken.

Mr. G. Vissering vond in 1911, bij een onderzoek ter voorbereiding van de muntzuivering op Bali, slechts vier artikelen die voor een kèpèng verhandeld werden⁵⁾. Het is niet zonder betekenis dat men er geleidelijk veel meer, ongeveer 140, gevonden heeft. (Door waardeverandering, i.e. waardestijging van de

¹⁾ Dit zou alleen te verwachten zijn als men de kwartcent in omloop bracht in streken, die aan zo'n geldstukje geen behoefte hebben, hetgeen o.a. voor de meeste der buitengewesten moet worden aangenomen.

²⁾ Korn, Het adatrecht van Bali, 2e druk, bl. 336.

³⁾ Korn, t.a.p. blz. 336. ⁴⁾ Korn, t.z.p. ⁵⁾ Vissering, Muntwezen en Circulatiebanken in N.-I., blz. 259.

kèpèng tegenover goederen kan dit niet verklaard worden. De waardevastheid van de kèpèng moet veel grooter geweest zijn dan die van ons geld. Wanneer een rijksdaalder tegen het einde van de vorige eeuw voor 2000 en in 1920 voor 1000 kèpèng gekocht werd, dan moet dat ten nauwste verband gehouden hebben met 't feit, dat het eerstgenoemde tijdstip een laagtepunt en het tweede een hoogtepunt was van de lange golfbeweging). Men realiseert zich niet gemakkelijk, in hoe sterke mate de inheemse samenleving op Java en Bali een centen- en halvecentenhuishouding is. Een muntzuivering op Bali zou zeker heilzaam kunnen zijn, indien het betalingsverkeer een munt van kleiner waarde dan de halve cent kreeg.

Er zijn echter meer en sterkere argumenten voor de invoering van de kwartcent op Java aan te voeren.

Het peil der arbeidslonen was op dat eiland vóór de crisis ongeveer $\frac{1}{10}$ van het Nederlandse; thans $\frac{1}{15}$ tot $\frac{1}{25}$. Het gemiddeld inkomen per hoofd van de inheemse bevolking is er, als men afgaat op de berekeningen van Meyer Ranneft en Huender¹⁾, Götzen²⁾, Bongers³⁾ en die, gemaakt bij gelegenheid van het z.g. loononderzoek⁴⁾, ongeveer $\frac{1}{18}$ van het Nederlandse. Als het verschil der inkomstenniveaux zo groot is en men bedenkt hoe belangrijk de rol is, die de cent in het betalingsverkeer in Nederland vervult, dan is er alle reden om de vraag te stellen of het betalingsverkeer van Java en Madoera behoorlijk verzorgd kan heten als daar de halve cent de kleinste munt is. (Men houde steeds voor oogen, dat Java geen „producten”- maar veeleer een „centenhuishouding” heeft).

Het is zeker ook niet zonder betekenis, dat in tal van landen zoals Japan, Brits-Indië, Ceylon, Perzië, Griekenland, Lithauen, Polen, de kleinste munt zowel vóór als na de devaluatie van de gulden, een geringer waarde heeft dan de halve cent. In meer dan één van die landen is het inkomstenpeil van de grote massa hoger dan op Java. Op verscheidene passers van Java en Madoera kan men feiten noteren, waaruit de behoefte aan de kwartcent blijkt. Men koopt soms voor een kwartcent, de volgende dag weer voor een kwartcent en betaalt dan met een halve cent. Is men geen goede bekende van den verkoper, dan betaalt men dadelijk de eerste keer met een halve cent en krijgt de volgende keer nog eens koopwaar voor een kwartcent. (Dit kwam ook vóór de crisis wel voor).

Twee of drie personen tezamen, maar soms ook meer, kopen voor een halve cent toespizzen die verdeeld worden om ze, elk voor zich, bij de maaltijd thuis te gebruiken. Toegiften worden gegeven om de tegenwaarde van een halve cent vol te maken. Op eindeloos veel manieren gecombineerd worden goederen aan den man gebracht voor een halve cent. Een paar voorbeelden uit talloze van combinaties die voor een halve cent worden verkocht:

7 stuks gekookte cassave; 13 stuks klepon (een lekernij); 2 grote ketoepat's (een rijstgerecht) met bijspizzen; 4 komkommers; 7 gekookte maïskolven; 4 stuks godog (gebakken pisang met meel, klappermelk en suiker); 4 stuks nogosari (gestoomde pisang met meel en suiker); 2 glazen palmsap.

Op de passers, waar dergelijke feiten geconstateerd zijn, kan men niet kopen één glas palmsap, hoewel dat voldoende is om de dorst te lessen; kan men niet kopen één of twee stuks gekookte cassave, één of twee gekookte maïskolven, één stuk godog, één stuk nogosari, één grote ketoepat, hoewel dat voldoende is voor een licht ontbijt of versterkende versnapering.

Door de devaluatie van ons geld is de urgentie van de kwartcent niet opgeheven. De prijsstijgingen van allerlei op de passers verhandelde artikelen zijn bin-

¹⁾ Onderzoek naar den belastingdruk op de Inlandsche bevolking, 1926. ²⁾ Volksinkomen en belasting, Koloniale Studiën, Oct. 1933. ³⁾ Vermogen en inkomen in Nederland gedurende den oorlogstijd, 1923. ⁴⁾ Onderzoek naar den invloed van het arbeidsloon op den kostprijs der producten (uitgave van het Centraal Bureau voor de Statistiek) 1933.

nen zeer nauwe grenzen gebleven. Zelfs als het prijsniveau tot het peil van vóór 1930 zou stijgen, ware de invoering van de kwartcent nog zeer wel te verdedigen. Het kopen van combinaties van goederen, vooral groenten, bijspizzen voor de rijst, vruchten, geneesmiddelen en ingrediënten voor de sirihipruim, kwam ook toen voor. En niet alle artikelen laten zich gemakkelijk in combinaties verkopen of willekeurig met een kleine hoeveelheid vergroten of verkleinen: een klos garen bijvoorbeeld. De prijsstijging die zo'n artikel aan de grens door devaluatie ondergaat, zou op de passer nauwkeuriger gevolgd kunnen worden als de kwartcent bestond. Voor gezinnen met een jaarlijks inkomen van 60 tot 100 gulden, zooals er honderdduizenden op Java zijn, is dit niet onbelangrijk.

Is de invoering van de kwartcent een maatregel die het betalingsverkeer op Java moet vergemakkelijken, dan zou de overweging dat ze geen onmiddellijk voordeel voor de overheid zou brengen, geen motief mogen zijn om haar achterwege te laten. Men heeft gezegd, dat de bevolking er niet om gevraagd heeft. Dit argument heeft geen waarde, omdat zij veel te traditioneel en statisch van mentaliteit is om uit zichzelf om iets te vragen dat niet bestaat. Zij kan uit zichzelf vragen om rechtsherstel wanneer een goede adat niet wordt nageleefd, maar zij vraagt niet om iets nieuws. Goed beschouwd heeft de Javaan om de kwartcent gevraagd, want in zijn taal zijn verschillende termen gevormd om de begrippen „kwartcent”, „voor een kwartcent” of „ter waarde van een kwartcent” uit te drukken. G.

HET ARBEIDERSVRAAGSTUK IN DE AMSTERDAMSCH E DIAMANTINDUSTRIE.

De diamantindustrie, die van oudsher bijzonder conjunctuurgevoelig is, heeft ook op de opleving van de laatste maanden verrassend snel gereageerd. Te Amsterdam, waar deze industrie met behulp van de Overheid de moeilijke depressiejaren is doorgekomen, overheerst weer een groote bedrijvigheid. De omvangrijke werkloosheid, die reeds eenige jaren duurde en de Overheid aanleiding gaf tot het nemen van verschillende steunmaatregelen, is nagenoeg geheel verdwenen, zoodat de toenemende werkgelegenheid de leerlingcommissie, die in dit bedrijf de toevvoer van nieuwe krachten regelt, thans kon doen besluiten, een 400-tal nieuwe krachten tot het bedrijf toe te laten.

De ontwikkeling van de diamantindustrie maakte dezen maatregel dringend noodzakelijk.

De arbeidsgelegenheid en de werkloosheid waren in dit bedrijf in de afgelopen jaren als volgt:

Aan het einde van:	Ledental van den A.N.D.B. ¹⁾	Gemiddeld aantal werkenden	werkloozen
1928	6163	5312	646
1929	6117	4944	940
1930	5906	2267	3520
1931	5648	1204	4436
1932	5269	735	4598
1933	5071	1426	3688
1934	4841	1707	3203
1935	4387	1459	2887
1936	4435	1876	2327
1937 einde Jan.	3821	2879	838 ²⁾

¹⁾ De totalen der werkenden en werkloozen samen, zijn een lager cijfer aan dan het ledenaantal van den A.N.D.B. (Algemeenen Nederlandschen Diamantbewerkerbond), waarin bijna alle diamantbewerkeren zijn georganiseerd. Het verschil wordt veroorzaakt door zieken, arbeiders in militairen dienst en de in een ander beroep werkzame leden, die noch onder de werkenden, noch onder de werkloozen zijn opgenomen; voorts geeft het ledental de stand op het einde van het jaar aan, terwijl de beide laatste kolommen jaargemiddelden aangeven.

²⁾ In Januari werden 629 leden afgevoerd, die ouder dan 65 jaar waren, en in de laatste 5 jaar minder dan 13 weken hadden gewerkt.

Men ziet uit deze cijfers hoe den laatsten tijd de werkloosheid is teruggelopen, terwijl zoowel het aantal werkenden als het ledental van den A.N.D.B. is gestegen.

Een aantal werklozen van meer dan 800 biedt oogenschijnlijk nog wel eenige ruimte voor verdere expansie van het bedrijf, maar indien wij deze groep nader analyseeren dan blijkt, dat de mogelijkheden voor verdere tewerkstelling gering zijn en dat de toelating van nieuwe leerlingen tot het bedrijf ongetwijfeld in een dringende behoefte zal voorzien.

Gaat men namelijk de samenstelling van de groep werkloze diamantbewerkers na, dan blijkt het volgende:

Totaal aantal werklozen op 1 Jan. 1937 ¹⁾	Leeftijd									
	14-17 j.	18-21 j.	22-24 j.	25-30 j.	31-40 j.	41-50 j.	51-60 j.	61-65 j.	66 j. en o.	Totaal
1382	—	—	3	12	54	115	221	348	629	
vrouwen 118	—	1	1	7	4	14	61	14	16	

¹⁾ Ontleend aan het maandoverzicht van de Gemeente Arbeidsbeurs van Amsterdam. Decemhernummer 1936.

Men ziet, dat de ouderen hier verreweg het grootste in aantal zijn, en wij vermoeden aan den veiligen kant te blijven, als wij aannemen, dat van deze 1500 werklozen hoogstens 1/5 gedeelte nog eenige kans maakt in het bedrijf te worden opgenomen.

De hoogste leeftijdsgroepen komen uiteraard in het geheel niet meer in aanmerking en het besluit van den A.N.D.B. om per 1 Januari 1937 629 zijner leden boven de 65 jaar als lid te schrappen uit hoofde van hun onbruikbaarheid voor het bedrijf is zeker gemotiveerd. Maar ook van de overige werklozen zullen niet allen nog bruikbaar zijn voor hun vroeger beroep. Wij beschikken niet over exacte cijfers dienaangaande. Voor zoover ons bekend, is de laatste publicatie over dit onderwerp een ambtelijk rapport van den directeur der Gemeentelijke Arbeidsbeurs van Amsterdam, waarin omtrent dezen kant van het werklozenvraagstuk eenige cijfers zijn opgenomen.¹⁾

In deze studie vermeldt hij, dat van alle werklozen te Amsterdam (exclusief de diamantbewerkers) van 18 t/m. 52 jaar, 75.7 pCt. nog bruikbaar is voor hun oude vak. Voor de diamantnijverheid, waar in de depressie verschillende jongeren in hun vak niet konden „uitleeren”, en waarin door de verandering van techniek tal van vaklieden hun vroegere vaardigheid zonder waarde zagen worden, is dit percentage stellig nog te hoog en het door ons aangenomen aantal van 300 vormt zeker wel het maximum van de nog bruikbare diamantbewerkers onder de werklozen. Natuurlijk heeft het bedrijf ook nog wel „stille reserves”.

Zooals wij in den aanvang vermeldden, is het ledental van den A.N.D.B. van 6163 op 31 Dec. 1928 tot 4435 op 31 Dec. 1936 teruggelopen. Deze ruim 1700 verdwenen leden zijn uiteraard ten deele nog voor het bedrijf beschikbaar en uit de cijfers van de beroepstellingen blijkt, dat er nog wel meer oud-diamantbewerkers in ons land moeten zijn, die geen lid meer zijn van den A.N.D.B. Zeer groot kan ook deze groep niet wezen.

De cijfers van de beide laatste beroepstellingen geven omtrent de aantallen diamantbewerkers de volgende cijfers:

Aantal beroepsbeoefenaren in 1920 ¹⁾	14-17 j.	18-19 j.	20-24 jaar	25-29 j.	30-39 j.	40-49 j.	50-59 j.	60-64 j.	65-69 j.	70 j. en ou.	Totaal	
189	161	63	955	1513	1295	2867	1813	203	60	6	9125	
in % v/h tot.	2.1	1.5	0.7	10.5	16.6	14.2	31.5	19.9	2.2	0.7	100 %	
in 1930 ²⁾	249	239	134	360	369	1518	866	1957	664	311	50	6657
in % v/h tot.	3.7	3.5	2.-	5.4	5.5	22.6	12.9	29.2	9.9	4.6	0.7	100 %

¹⁾ Uitkomsten der beroepstelling van 31 Dec. 1920, No. 382.

²⁾ Uitkomsten der beroepstelling van 31 Dec. 1930, deel VIII.

Toen einde 1930 het ledental van den A.N.D.B. 5906 bedroeg, registreerde de beroepstelling nog ruim 700 diamantbewerkers meer. Intusschen is deze laatste telling al weer ruim 6 jaar geleden en waar de toevoer van leerlingen na 1930 vrijwel geheel heeft stilgestaan, is de leeftijdsopbouw van de actief- en

¹⁾ Werklozenonderzoek 1934. Gem. blad 1931, Afd. 1 Bijlage H.

potentieel beschikbare arbeiders nog weer aanmerkelijk gestegen. Als wij veronderstellen, dat sindsdien dit aantal diamantbewerkers niet zou zijn verminderd, dan zou, ruwweg geschat, de leeftijdsopbouw van alle diamantbewerkers er thans als volgt uitzien:

Einde 1936	25-29 j.	30-39 j.	40-49 j.	50-59 j.	60-64 j.	65-69 j.	70 j. oud.	Totaal
Geschat aantal diamantbew. in procenten ..	1000	950	1250	1300	1150	650	350	6650
	15.1	14.3	18.7	19.6	17.2	9.8	5.3	100%

In werkelijkheid zullen de aantallen beschikbare diamantbewerkers van de hier berekende afwijken. Een gedeelte, vooral van de oudere diamantbewerkers zal zijn gestorven, vele jongere arbeiders zullen in andere beroepen zijn overgestapt, terwijl vele vrouwelijke arbeidskrachten in het huwelijk zullen zijn getreden en niet meer in het bedrijf willen terugkeeren.

De ervaring heeft echter geleerd, dat van de arbeiders en arbeidsters die uit het bedrijf verdwenen zijn, slechts enkele tientallen weer naar hun oude vak terugkeeren en in dat geval vaak wederom een zekeren leeftijd moeten doormaken, om weer met succes hun plaats voor den molen of de snijmachine te kunnen innemen. Maar ook al mocht de liefhebberij om tot het vroegere vak terug te keeren bij de oud-diamantbewerkers belangrijk grooter worden, dan nog blijft de bezetting van een gedeelte der plaatsen met jongere menschen een noodzakelijkheid voor de verdere ontwikkeling dezer industrie.

Uit het verslag van de vergadering der leerlingencommissie van 6 Februari jl. (zie het weekblad van den A.N.D.B. van 26 Febr. 1937) blijkt, dat zich voor de 400 opgestelde plaatsen voor zagers en slijpers voldoende jeugdige krachten hebben aangemeld. De leeftijden dezer candidaten zijn:

jonger dan 14 jaar	4 leerlingen
van 14—18 jaar	257 „
„ 18—21 „	94 „
ouder dan 21 „	12 „
leeftijd onbekend	2 „

Hierbij zullen straks nog een aantal leerlingen komen voor het snijden, voor welke categorie de inschrijving later is opengesteld.

Hoevelen dezer nieuwe krachten straks na met goed gevolg hun examen te hebben afgelegd de gelederen der diamantbewerkers zullen versterken, valt uiteraard niet te zeggen. Maar er is althans weder een begin gemaakt met de opleiding van een aantal arbeiders die frisch en onbevangen staan tegenover de nieuwe eischen eener sterk veranderde techniek van een industrie, die slechts kan bloeien als haar beoefenaren aan hoge eischen van geschoutheid voldoen. Wij kunnen slechts hopen, dat het gunstig getij voor de diamantindustrie blijft aanhouden en verdere uitbreiding van de leerlingopleiding noodzakelijk blijkt, opdat dit typisch Amsterdamsche bedrijf zijn oude luister weer kan herkrijgen en de vroegere plaats tusschen de zoo rijk gevarieerde nijverheid in de hoofdstad kan hernemen.

A. KAAH.

DE INDISCHE MIDDELEN OVER DECEMBER EN HET JAAR 1936.¹⁾

Algemeen.

In de maand December bedroeg de opbrengst der Landsmiddelen in totaal f 41.3 miljoen tegenover f 37.9 miljoen in dezelfde maand van het vorige jaar. In verslagmaand werd een uitkeering van de N.V. Gemeenschappelijke Mijnbouw Mij. Billiton ontvangen ten bedrage van f 0.75 miljoen, zijnde het derde interim-dividend over 1936.

De totale middelenopbrengst over het jaar 1936 bedroeg f 400.8 miljoen; het vorige jaar werd f 379.6 of f 21.2 miljoen minder ontvangen.

Dit gunstige verschil wordt vnl. veroorzaakt door de bijzondere inkomsten uit de aardolie-industrie ad

¹⁾ Ter voorkoming van misverstand moge er op worden gewezen, dat in het Landsmiddelen-overzicht kasontvangsten worden verantwoord.

f 5 miljoen, door meeropbrengsten van de Bangkokwinning ad f 4.2 miljoen en door hogere betalingen op de vennootschapsbelasting ad f 3.3 miljoen.

De loonbelasting bracht verder f 2.7 miljoen meer op, terwijl het uitvoerrecht op ondernemingsrubber, het ten bate van de gewone middelen geboekte aandeel in het bijzonder uitvoerrecht op bevolkingsrubber en het extra uitvoerrecht (2 pCt.) bovendien voor 1936 een opbrengst van f 7.3 miljoen gaven. De overige middelen tezamen vertoonen dus den geringen teruggang van f 1.3 miljoen.

De opbrengst der verschillende hoofdgroepen van middelen in vergelijking met de ramingen, bedroeg, in miljoenen Guldens onderscheidenlijk:

Groep	1/12 ram.		Jaar Dec. ram.		Gedurende het jaar					
	1936	'36	'35	1936	1935	1934	1933	1931	1929	
Belast.	17.45	21.-	17.-	209.3	221.4	208.-	210.1	199.3	253.6	344.2
Monopol.	3.15	2.6	2.6	37.6	34.4	36.6	38.4	40.7	60.8	82.3
Product.	2.7	7.6	8.8	32.6	43.2	37.9	38.3	39.2	45.5	91.8
Bedrijven	5.5	6.2	5.4	65.5	65.-	65.8	69.9	75.8	105.7	136.8
Div.midd.	2.9	3.9	4.-	35.3	36.7	31.3	30.2	31.7	49.9	52.2
Totaal	31.7	41.3	37.9	380.3	400.8	379.6	386.9	386.7	515.5	707.3

Belastingen.

A. Niet-Kohierbelastingen.

	1/12 Dec.		Jaar Dec.		Gedurende het jaar				
	1936	1935	1936	1935	1934	1933	1931	1929	
Invoerrecht ¹⁾ ..	3.8	3.9	44.-	47.8	52.4	47.3	57.8	95.4	
Uitvoerrecht ²⁾ ..	1.3	0.2	4.-	2.3	3.2	2.3	4.1	13.1	
Uitv.recht onder- nemingsrubber ³⁾	4.0	—	3.6	—	—	—	—	—	
Uitvoerr. bevolk. rubb.(aand.g.m.) ⁴⁾	0.2	—	2.6	—	—	—	—	—	
Acc. op petrol. ⁵⁾	1.-	0.7	10.5	10.6	11.2	10.4	11.3	12.9	
Acc. op benzine ⁶⁾	2.2	1.5	21.-	19.4	17.-	16.6	17.9	18.1	
Acc. op lucifers	0.4	0.3	2.7	2.-	2.5	3.1	7.7	10.7	
Acc. op tabak ⁷⁾	1.1	0.6	11.7	9.1	8.7	10.6	0.1	0.1	
Accijns o. suiker	0.5	0.6	5.8	6.-	6.5	—	—	—	
Zegelrecht ⁸⁾	0.8	0.2	6.7	6.5	7.2	6.8	9.2	14.2	
Loonbelasting ⁹⁾	1.9	1.5	19.7	17.1	—	—	—	—	
Totaal	13.6	9.5	132.3	120.8	108.7	97.1	108.1	164.5	

¹⁾ 10 opc. vanaf 1-1-'31; 20 opc. vanaf 1-1-'32; 50 opc. vanaf 15-6-'32; nieuwe tariefwet vanaf 10 Jan. 1934 met 50 opc. Verlaging invoerr. sigarettenpapier ing. 1 Februari 1936. Met ingang van 28 Oct. 1936 zijn verschillende tarieven en openeten verlaagd. ²⁾ Met ingang van 25 Nov. 1936 is een extra uitvoerrecht van 2 pCt. in werking getreden. ³⁾ Vanaf 1-1-'36. ⁴⁾ Id. id. ⁵⁾ 3½ c. per L. ⁶⁾ 20 opc. vanaf 1-1-'32; 9 c. per L.; 10 c. per L.; vanaf 16-3-'32; 13 c. per L. vanaf 1-1-'35. ⁷⁾ Vanaf 16-12-'32 20 pCt. v. d. kleinhandelsprijs. Verhooging accijns op gekorven tabak en sigaretten; ing. 1-2-'36 tot 30 pCt.; vanaf 1-1-'34 f 2 per 100 kg. ⁸⁾ Handelszegel verhoogd met 50 pCt. per 1-2-'31. Immigratie zegel idem per 1-7-'31. ⁹⁾ 4 pCt. van het loon vanaf 1-1-'35.

Een beeld van den invoer gedurende het jaar 1936 in vergelijking met dezelfde perioden van voorgaande jaren geeft onderstaand overzicht.

Jaar	Gewicht in 1000 tonnen	Invoer	
		Voor- of achter- uitgang(+ of -) in % t.o.v. voor- gaande jaren	Waarde in millioenen gulden
1929	3.356		1.058
1930	2.820	- 16 %	833
1931	2.198	- 22 %	549
1932	1.726	- 21 %	395
1933	1.665	- 4 %	320
1934	1.588	- 5 %	294
1935	1.637	+ 3 %	273
1936	1.607	- 2 %	282

De opbrengst van den benzine-accijns was in de verslagmaand uitzonderlijk hoog, omdat door toevallige omstandigheden groote hoeveelheden zijn veraccijnsd.

Bij de hogere jaaropbrengst van den lucifersaccijns doet de gunstige invloed van de invoering van het banderollesysteem zich gevoelen.

De meerdere ontvangsten over 1936 aan tabaksaccijns zijn voor een bedrag van naar schatting f 1.5

miljoen te danken aan de verhooging van den accijns op sigaretten en gekorven tabak van 20 pCt. tot 30 pCt. van den detailprijs.

Tegenover genoemde verhooging van den tabaksaccijns staat een verlaging van het invoerrecht op sigaretten en sigarettenpapier, waardoor naar schatting f 3 miljoen minder aan invoerrecht is ontvangen in 1936.

In de opbrengst van het uitvoerrecht over de verslagmaand is een bedrag van ruim f 1 miljoen begrepen aan ontvangsten op het per 25 November 1936 in werking getreden extra-uitvoerrecht ten bedrage van 2 pCt.

De betalingen op de loonbelasting bedroegen:

	In duizentallen gulden gedurende het jaar	
	1936	1935
Contante stortingen	8.443.000	7.062.000
Inhoudingen op sal. van landsdienaren	6.631.000	5.724.000
Verkoop loonzegels	4.681.000	4.300.000
Betalingen op aanslag	80.000	30.000
	19.835.000	17.116.000
Teruggaven	117.000	58.000
Totaal	19.718.000	17.058.000

B. Kohierbelastingen. (In miljoenen Gulden.)

	1/12 ram.		Jaar Dec. ram.		Gedurende het jaar					
	'36	'36	'35	'36	'35	'34	'33	'31	'29	
Person.belast.	0.2	0.4	0.4	2.8	3.4	3.-	3.4	4.-	5.6	5.3
I.B.en crisis ^h	1.75	2.9	2.9	21.-	27.7	29.3	40.3	38.3	48.5	54.7
Vennootsch.b.	0.7	0.2	0.1	8.5	12.8	9.5	7.9	8.4	24.7	51.7
Verponding	0.5	0.8	0.8	6.3	6.5	7.5	9.3	8.1	14.4	6.9
Landel.ink.	2.1	1.7	1.9	24.8	25.3	24.3	24.4	26.8	34.5	36.8
Vermogensbel.	0.1	0.1	0.1	0.9	1.-	1.-	1.1	1.6	—	—
Totaal	5.4	6.1	6.2	64.3	76.7	74.6	86.4	87.2	127.7	155.4

De inkomstenbelasting en verponding brachten tot en met verslagmaand resp. f 1.6 en f 1 miljoen minder op dan in dezelfde periode van 1935, in de eerste plaats door mindere betalingen op vorige kohierjaren, terwijl t.a.v. de inkomstenbelasting ook de ontvangsten op het loopende kohierjaar in 1936 f 0.8 miljoen minder waren dan in 1935.

De vennootschapsbelasting en de landelijke inkomsten geven een meeropbrengst te zien van f 3.3 en f 1 miljoen. De meeropbrengst van het loopende belastingjaar der vennootschapsbelasting ad f 4.9 miljoen is dus gedeeltelijk teniet gedaan door mindere betalingen op vorige belastingjaren.

Netto ontvangsten. (In duizenden Gulden.)

Kohier	Gedurende het jaar	
	1936	1935
Inkomstenbelasting		
Boeten	198	294
1936	20.246	—
1935	4.734	19.434
1934	1.105	5.982
1933	816	1.369
1932	492	1.149
1931	188	699
1930 en v. j.	- 49	363
Totaal ..	27.730	29.290
Vennootschapsbelasting		
Boeten	21	23
1936	11.872	—
1935	338	6.960
1934	426	484
1933	168	379
1932	173	428
1931	133	447
1930 en v. j.	- 373	762
Totaal ..	12.758	9.483
Verponding		
Boeten	106	115
1936	3.783	—
1935	1.879	3.854
1934	146	2.114
1933	114	376
1932	96	176
1931	119	142
1930 en v. j.	265	704
Totaal ..	6.508	7.481

De achterstand bij de verschillende kohier-belastingen verbeterde over het algemeen ook dit jaar, zooals uit onderstaand overzicht kan blijken.

	Achterstandspercentage op het einde van het jaar.				
	1936	1935	1934	1933	1932
Personeele belasting..	16 %	16 %	15 %	18 %	20 %
Inkomstenbelasting..	21 %	23 %	24 %	28 %	31 %
Vennootschapsbelast.	3 %	2 %	7 %	7 %	0 %
Verponding	41 %	42 %	43 %	47 %	51 %
Landrente op Java en Madoera	7 %	13 %	17 %	23 %	14 %
Vermogensbelasting..	14 %	19 %	21 %	21 %	76 %

De ontvangsten van de Landelijke inkomsten, nader uitgesplitst, geven het volgende beeld:

	(Duizendtallen Guldens.)					
	Jaar-ram. 1936	1935	1934	1933	1931	1929
Landr. Java 1936	21.850	22.345	21.555	21.256	23.690	31.311
en Madoera	2.950	2.933	2.777	3.104	3.124	3.217
Alleoverige	2.950	2.933	2.777	3.104	3.124	3.217
Totaal	24.800	25.278	24.332	24.360	26.814	34.528

Vergelijking van de betalingen van de Landrente Java en Madoera over het jaar 1936 en 1935.

Kohierjaren	1936	1935
1936.....	20.055	—
1935.....	1.895	18.951
1934.....	166	2.322
1933.....	189	217
1932.....	1	28
1931.....	2	3
1930 en v. j.	37	34
Totaal.....	22.345	21.555

Monopolies.

De monopolies brachten in de verslagmaand evenveel op als in December 1935, nl. f 2.6 miljoen. De opbrengst gedurende het jaar 1936 bedroeg f 2.2 miljoen minder dan die van het vorige jaar.

	(In miljoenen Guldens.)									
	1/12 '36	Jaar-ram. '36	Dec. '36	Jan. '35	Feb. '35	Mar. '35	Apr. '35	Mai '35	Juni '35	Juli '35
Opium....	0.8	0.8	0.7	10.-	8.8	9.5	11.1	12.6	25.3	41.-
Pandhuizen	0.9	0.8	0.8	10.4	9.7	10.6	10.5	12.2	20.7	24.-
Zout.....	1.4	1.-	1.1	17.2	15.8*	16.5	16.8	15.9	14.8	17.4
Totaal..	3.1	2.6	2.6	37.6	34.4	36.6	38.4	40.7	60.8	82.4

Het opiumdebiet gedurende het jaar 1936 in vergelijking met de voorgaande jaren toont het volgende overzicht:

	(In thails.)					
	1936	1935	1934	1933	1932	1929
Java en Madoera	146.618	116.605	156.470	207.694	293.152	418.050
Buitengewesten	256.948	259.369	274.879	267.849	339.684	509.104
Totaal	403.566	375.974	431.349	475.543	632.836	927.154

Het verhoogde debiet van Java en Madoera houdt verband met de verlaging van den prijs van regie-opium in dit gebied op 1 Februari 1936 van f 30 per thail tot f 20 per thail.

De zoutprijs werd met ingang van 19 October 1936 voor verpakt zout over de geheele linie verlaagd met 2 cent per briket van 1 katti.

Verdeeld naar den verkoop aan de drie Java-provincies (die de detailverkoop verzorgen) en den eigen verkoop in het overige gebied van Nederlandsch-Indië, geeft onderstaand staatje een overzicht van het zoutdebiet in tonnen van 1000 kg.

Debiet	1936	1935
<i>Aan provincies</i>		
Eerste 10 maanden.....	64.106	66.144
Laatste 2 maanden.....	11.199	10.516
Totaal	75.305	76.660
<i>In overig gebied</i>		
Eerste 10 maanden.....	35.067	34.334
Laatste 2 maanden.....	7.182	6.713
Totaal	42.249	41.047
Totaal generaal	117.554	117.707

Producten.

De ontvangsten van de producten bedroegen in 1936 f 43.2 miljoen tegen f 37.9 miljoen in 1935.

De tin-opbrengst bedroeg f 27.7 miljoen tegen f 23.5 miljoen in het vorige jaar, of f 4.2 miljoen meer. Verder vertoonen de steenkolen, het caoutchouc- en het kina- en theebedrijf een meeropbrengst van f 0.3, f 0.6 en f 0.1 miljoen.

	(In miljoenen Guldens.)									
	1/12 '36	Jaar-ram. '36	Dec. '36	Jan. '35	Feb. '35	Mar. '35	Apr. '35	Mai '35	Juni '35	Juli '35
Kina, thee	0.07	0.1	0.3	0.8	1.-	0.9	0.6	0.8	0.6	0.9
Landscaout.	0.3	0.3	0.3	3.3	3.1	2.4	2.7	1.8	2.3	6.3
choucbedr.	0.6	0.6	0.5	7.1	5.9	5.9	6.4	7.2	12.9	22.8
Boschweez.	1.376	—	7.2	16.5	27.7	23.5	23.5	24.2	19.6	47.4
Steenkol.	0.4	0.5	0.6	4.8	5.5	5.2	5.1	5.2	10.1	14.3
Totaal ..	2.7	7.6	8.8	32.6	43.2	37.9	38.3	39.2	45.5	91.7

Nader uitgesplitst bedroegen de ontvangsten van het Boschweezen:

	(In duizenden Guldens.)					
	1936	1935	1934	1933	1931	1929
Omschrijving	4.114	4.064	4.803	5.745	10.432	18.546
Djatibedrijf..	1.775	1.852	1.553	1.466	2.481	4.209
Wildhoutb. ..	5.889	5.916	6.356	7.211	12.913	22.755
Totaal..	5.889	5.916	6.356	7.211	12.913	22.755

Bedrijven.

Bij de bedrijven werd gedurende 1936 f 65 miljoen ontvangen tegen f 65.8 miljoen in de overeenkomstige periode van het vorige jaar of f 0.8 miljoen minder.

	(In miljoenen Guldens.)									
	1/12 '36	Jaar-ram. '36	Dec. '36	Jan. '35	Feb. '35	Mar. '35	Apr. '35	Mai '35	Juni '35	Juli '35
Omschrijving	0.9	0.8	0.6	10.7	10.4	10.8	11.3	11.9	12.8	14.7
Havenwezen	0.15	0.1	0.1	1.8	1.9	2.-	2.-	2.1	3.3	4.7
Baggerdienst	0.2	0.3	0.2	2.9	3.-	2.9	2.8	2.9	2.8	1.6
Waterkr. en Electriciteit	0.1	0.2	0.2	0.9	0.8	0.8	1.-	1.-	1.-	1.2
Landsdrukkerij	1.7	2.2	2.-	19.85	20.5	20.7	21.8	23.3	29.-	31.8
P.T.T.*)	2.4	2.6	2.3	29.3	28.5	28.6	30.9	34.6	57.-	82.8
Totaal..	5.5	6.2	5.4	65.5	65.-	65.8	69.9	75.8	105.9	136.8

*) Excl. vergoeding voor vrijdom van briefport.

Een overzicht van de ontvangsten der S.S., uitgesplitst naar de verschillende lijnen, geeft onderstaand overzicht.

	(In miljoenen Guldens.)					
	1936	1935	1934	1933	1931	1929
S.S. op Java	23.3	23.3	25.5	29.3	49.-	70.5
„ „ Sumatra's Westk.	1.5	1.4	1.5	1.5	2.7	4.1
„ „ Zuid-Sumatra ..	2.2	2.4	2.3	2.1	3.1	5.2
„ „ Atjeh	0.9	0.9	1.-	1.1	1.6	2.4
Andere ontvangsten....	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6
Totaal.....	28.5	28.6	30.9	34.6	57.-	82.8

Nader uitgesplitst geven de ontvangsten van den P.T.T.:

	(In miljoenen Guldens.)					
	1936	1935	1934	1933	1931	1929
Posterijen	8.6	8.2	8.3	8.7	10.5	11.1
Telegrafie	4.2	4.4	5.-	5.1	6.4	8.1
Telefonie.....	6.7	7.-	7.4	8.3	11.3	11.85
Andere ontvangsten..	1.-	1.1	1.1	1.2	0.8	0.7
Totaal.....	20.5	20.7	21.8	23.3	29.-	31.8

Diverse middelen.

Deze groep bracht in 1936 f 5.4 miljoen meer op dan in 1935; deze meeropbrengst is voornamelijk toe te schrijven aan de storting van een bedrag ad f 5 miljoen wegens bijzondere inkomsten uit de aardolie-industrie, terwijl bovendien de mijnconcessies in 1936 f 1.3 meer opbrachten dan in het voorgaande jaar.

Verder geven de groepen aandeel in de winst van

de N.V. Gem. Mijnbouw Mij. „Billiton”, van de Javase Bank en afkoop heerendiensten in de Buitengewesten een meeropbrengst te zien van resp. f 0.3 f 0.1 en f 0.1 miljoen.

Daartegenover staan lagere ontvangsten op afstand van grond, opbrengst weeskamers, schoolgelden, bakken- en loodsgelden en allerlei tot bedragen van resp. f 0.4, f 0.1, f 0.4, f 0.3 en f 0.3 miljoen.

Ontvangsten wegens het bijzonder uitvoerrecht op bevolkingsrubber.

(In duizendtallen Guldens.)

Maand	1934		1935		1936		Hierv. t. bate v/d alg. midd.	
	Over de mnd.	t/m de mnd.	Over de mnd.	t/m de mnd.	Over de mnd.	t/m de mnd.	Over de mnd.	t/m de mnd.
Januari..	—	—	1.629	1.629	2.182	2.182	151	151
Februari	—	—	2.707	4.336	4.265	6.447	297	448
Maart ...	—	—	1.388	5.724	2.617	9.064	166	614
April ...	—	—	2.089	7.813	3.743	12.807	225	839
Mei.....	—	—	3.384	11.197	3.170	15.977	190	1.029
Juni	989	989	2.231	13.428	4.471	20.448	267	1.296
Juli	1.509	2.498	1.348	14.776	5.260	25.708	304	1.600
Augustus	1.941	4.439	1.738	16.514	3.771	29.479	206	1.806
September	2.917	7.356	1.840	18.354	3.303	32.781	171	1.978
October ..	1.156	8.512	3.306	21.660	4.478	37.259	180	2.158
November	1.016	9.528	1.911	23.571	7.856	45.115	288	2.446
December	2.014	11.542	579	24.150	4.290	49.405	156	2.602

Algemeen verloop der landsmiddelen in het loopende jaar in vergelijking met voorafgaande jaren.

Mnd.	Opbrengst in miljoenen Guldens											
	per maand			t/m de maand								
1934	1935	1936	1929	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
Jan.	34.8	32.2	31.7	51.8	45.4	37.2	32.1	34.8	32.2	31.7		
Febr.	25.2	26.2	25.9	100.5	81.2	68.5	58.4	60.-	58.4	57.6		
Maart	28.9	27.8	29.9	150.8	118.-	100.5	88.5	88.9	86.2	87.5		
April	29.9	27.5	28.9	201.9	156.6	132.2	116.7	118.8	113.8	116.4		
Mei	34.5	33.5	36.6	255.6	195.5	164.3	148.3	153.3	147.2	153.-		
Juni	32.8	32.2	32.9	316.6	240.6	199.5	182.2	186.1	179.4	185.9		
Juli	37.3	36.5	36.5	383.4	289.1	239.1	219.6	223.4	215.9	222.4		
Aug.	33.1	30.6	33.2	445.5	335.4	278.-	252.2	256.5	246.5	255.5		
Sept.	30.8	31.8	33.7	507.7	381.5	316.8	285.3	287.3	278.3	289.2		
Oct.	34.3	31.8	36.8	579.1	423.2	352.2	319.8	321.6	310.1	326.-		
Nov.	29.2	31.6	33.4	635.1	467.5	382.7	352.9	350.8	341.7	359.5		
Dec.	33.9	37.9	41.3	707.2	515.5	419.9	386.7	384.8	379.6	400.8		

Tot en met verslagmaand werd blijkens het bovenstaande een bedrag ad f 49.405.000 wegens uitvoerrecht op bevolkingsrubber ontvangen. Van dit bedrag is in de voorgaande cijfers slechts verwerkt het gedeelte, dat aan de algemeene middelen ten goede komt.

Totaal zuivere aanslag. Belastingjaar 1936 t.o.v. 1935.
Eerste 12 maanden van aanslag.

Belastingsoort.	Aanslag in mill. glds.	
	1936	1935
Personeele belasting	3.2	2.9
I.B. en crisisheffing	24.8	25.2
Vennootschapsbelasting ..	11.9	7.1
Verponding	6.1	6.7
Landrente op Java en Madoera	21.6	21.7

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING.

DE INDUSTRIE VAN SURROGATEN EN SYNTHETISCHE PRODUCTEN IN DE SUCCESSIESTATEN.

(Oprichtingen en plannen van den laatsten tijd.)

Dr. K. Mautner te Weenen schrijft ons:

Terwijl de oprichting van industriele ondernemingen in de jaren vóór den oorlog een teken van politieke rust pleegde te zijn, zijn dergelijke schepingen heden ten dage vaak het gevolg van bewegende omstandigheden. Want een groot gedeelte ervan dient voor bewapeningsdoeleinden. Ook de zich steeds verder ontwikkelende industrie van surrogaten en synthetische producten heeft, hoewel natuurlijk niet uitsluitend dan toch in sterke mate, dit karakter. Dit geldt zoowel wanneer het de vervanging van belangrijke stoffen voor de bewapeningsindustrie betreft, als ook — ten deele — wanneer om redenen van prijs- of deviezenpolitiek natuurlijke producten moeten worden vervangen, wanneer de daardoor verkre-

gen besparingen de financiering van de bewapening ten goede komen.

Hoewel men niet kan zeggen, welk land het eerste slachtoffer van een oorlog zal worden, staat toch vast, dat, objectief beschouwd, de meeste successiestaten van het voormalig Oostenrijk-Hongarije geograafisch niet gunstig liggen, en dat vele van hen vreezen, aanvalsgebied te zullen worden. Het is daarom begrijpelijk, dat in een aantal van deze landen de opbouw en uitbreiding van de industrie van surrogaten enz. in den laatsten tijd sterken voortgang hebben. Het is echter niet juist, om in ieder van die gevallen uitsluitend economische oorlogsvoorbereiding te zien.

Tsjecho-Slowakije.

Tsjecho-Slowakije is van de successiestaten wel het land, hetwelk eenerzijds meent het eerst aan eventuele aanvallen te zullen worden blootgesteld, anderzijds echter financieel het best in staat is een eigen industrie van surrogaten en synthetische producten uit te breiden of in het leven te roepen. Over het algemeen worden de hier reeds bestaande industrieën uitgebreid en daarbij ook nieuwe ondernemingen opgericht, zooals in de kunstvezelproductie, in de anilineverfbereiding, in de kolen-chemische industrie en, voor zoover petroleum in menig opzicht een „Ersatz“-functie vervult, ook in de opvoering van de productie van dit natuurproduct. Daarentegen betreft het voornamelijk nieuwe oprichtingen in de pharmaceutische industrie en de plannen voor de vervaardiging van kunstrubber. Intusschen zijn de grenzen tusschen uitbreiding en nieuwe oprichting ten deele vloeiend.

In de ook tot dusver in Tsjecho-Slowakije vrij sterk ontwikkelde kunstvezelindustrie zou, naar sedert kort verluidt, een nieuwe onderneming worden opgericht, welke deze vezels uit hout-cellulose wil vervaardigen. Het is belangwekkend, dat de verschillende hierbij positief of negatief betrokken takken van industrie te dien aanzien een geheel tegengestelde houding aannemen. De textielindustrie is er over het algemeen voor, de chemische industrie daarentegen is zeer gereserveerd. Naar haar meening zou de beoogde nieuwe productie namelijk ook in het reeds bestaande kader van de chemische industrie kunnen worden tot stand gebracht. Economisch en technisch zeer belangwekkend zijn de evenzeer op het programma staande proeven, welke de vervaardiging van celluloseweefsel uit beukenhout beoogen. De oprichting van een maatschappij wordt hiertoe reeds voorbereid. Technisch is in de eerste plaats het verkrijgen van een voldoende lengte van de vezels van belang. Juist op dit punt hebben destijds gedane proeven een onbevredigend resultaat opgeleverd.

Indien het project zal slagen, zou dit voor het economisch leven van Tsjecho-Slowakije in dubbel opzicht van groote beteekenis zijn. Het zou de deviezenbalans sterk verbeteren, omdat het vorig jaar bijna Tsj. Kr. 1.5 milliard voor den invoer van katoen, kunstzijde en dergelijke goederen werd uitgegeven. Het tweede voordeel zou zijn de productieve aanwending van een gedeelte van de enorme beukenbosschen, waarover het land de beschikking heeft. Als interessant feit mag worden aangehaald, dat een groote particuliere cellulosefabriek, na maanden te hebben stilgelegen, tengevolge van de behoefte aan het product met behulp van een officieele instantie thans weer in bedrijf is gesteld. Ook tot een van de modernste kunst-textiel-producties, namelijk die van kunstkatoen „Lanital”, welke thans in verschillende staten ter hand wordt genomen, zou men in Tsjecho-Slowakije gaarne willen overgaan. De drang hiertoe gaat uit van den kant der landbouwkringen, die de benodigde grondstof, caseïne, willen leveren. Begin 1937 zal een groep coöperatieve zuivelfabrieken, die tot dusver zure caseïne bereidde, met de productie van zoete caseïne, het oermateriaal voor „Lanital”,

beginnen. Deze groep zou, wanneer ook de textielindustrie er belang in stelt, hetgeen tot dusverre niet kon worden vastgesteld, met deze samenwerken, eventueel ook wat het kapitaal betreft.

Sedert vrij korten tijd heeft Tsjecho-Slowakije ook een eigen anilineverfindustrie. Voor Nederland, dat tot de voornaamste leveranciers van dit artikel naar Tsjecho-Slowakije behoort, is het daarbij interessant, dat de Tsjechische onderneming, welke thans anilineverf produceert, hiervoor verschillende beschermende maatregelen van den staat heeft verlangd, een soort invoerbelasting. Daartegen trad de textielindustrie energiek op en het kwam tot een compromis, tengevolge waarvan de invoer en de binnenlandsche productie van teerverf slechts gering werden belast.

In de kolen-chemische industrie werd de invloed van Tsjecho-Slowakije op de steeds in betekenis toenemende binnenlandsche hout-verkoking groter door het met eenige millioenen deelnemen in een grootbedrijf, hetwelk tot dusver aan een buitenlandse holding-maatschappij van een grootbank in een nabuurstaat toebehoorde. Er bestaan ook plannen tot oprichting van een fabriek voor het vloeibaar maken van kolen. Intusschen hangt de verwezenlijking daarvan af, dat de afzet van de gefabriceerde producten verzekerd is, hetgeen thans nog niet zeker is.

Men tracht vrij systematisch de petroleumproductie van het land op te voeren. Onder meer slaagde het bestuur van een staatsnaftabedrijf er kort geleden na honderden boorprogingen in om relatief groote hoeveelheden nieuwe nafta te vinden.

Van de geprojecteerde nieuwe ondernemingen is vooral de oprichting van een eigen pharmaceutische industrie van belang. Tot dusverre is Tsjecho-Slowakije namelijk, wat de grondstoffen voor pharmaceutische producten betreft, bijna geheel afhankelijk van invoer uit het buitenland.

Deze grondstofbasis moet nu, wat op zichzelf zeer goed mogelijk is, door Tsjecho-Slowakije zelf tot stand worden gebracht. Daarbij gaat men buitengewoon planmatig te werk. Zoo zal bijv. de behoefte aan de afzonderlijke medicamenten zeer nauwkeurig volgens de recepten van de groote ziekenfondsen worden vastgesteld. De verwezenlijking van het plan zal over meerdere jaren worden verdeeld. Men houdt zich eveneens bezig met het vraagstuk van de productie van kunstmatige rubber. Bovendien wordt de aanwezige plantengroei van het land nauwkeurig bestudeerd, teneinde na te gaan of daaronder wellicht ook soorten worden gevonden, die eventueel als rubberplanten kunnen worden beschouwd.

Oostenrijk.

De industriele structuur van Oostenrijk lijkt op die van Tsjecho-Slowakije, doch Oostenrijk is financieel minder krachtig. Reeds om deze reden kan het programma der surrogaten en synthetische grondstoffen van dit land niet zoo omvangrijk en zoo rijk geschakeerd zijn, als dat van Tsjecho-Slowakije en bestaan er ten opzichte hiervan belangentegenstellingen tusschen de economische en de militaire kringen. Niettemin zijn er ook in Oostenrijk belangrijke plannen op de gebieden van de kunstvezelproductie, de hout-chemie, de synthetische stikstof- en de ertswinning, welke eveneens in menigen tak veelal het karakter van een vervangingsstof heeft.

In de kunstvezelproductie vonden, zooals in de Oostenrijksche pers werd medegedeeld, voor eenigen tijd onderhandelingen plaats tusschen een Nederlandsch-Engelsche groep en Oostenrijksche evenals buitenlandse patentbezitters tot het ter hand nemen van de fabricatie van synthetische wol. Destijds werd reeds bekend gemaakt, dat een geschikt fabrieksgebouw werd gezocht. T.o.v. de hout-chemische industrie staat in Oostenrijk voor alles het vraagstuk van de productie van suiker uit hout in het middelpunt der belangstelling. Dit vraagstuk is voor Oos-

tenrijk in meer dan een opzicht van betekenis. Want het boschrijke Oostenrijk beschikt over voldoende hoeveelheden hout, doch ondervindt ten aanzien van den uitvoer van hout naar bepaalde staten sedert eenigen tijd moeilijkheden. Van deze zorgen zou Oostenrijk ten deele bevrijd zijn, wanneer het hout-versuikerings-project op een voldoende groote schaal zou worden verwezenlijkt. Want de uit hout gefabriceerde suiker is in de eerste plaats geschikt voor de voeding van dieren en Oostenrijk heeft een grooten veestapel. De oprichting van hout-versuikeringsfabrieken zal nauwelijks onoverkomelijke moeilijkheden ontmoeten. In dit verband zij er op gewezen, dat de financieel zeer succesvolle Oostenrijksche suikerbietenindustrie ook eerst uit den na-oorlogstijd dateert.

Voor de oprichting in Oostenrijk van een fabriek voor de vervaardiging van synthetische stikstof interesseeren zich vooraanstaande buitenlandse chemisch-industriele en financieele kringen. Het betreft hier twee groepen met verschillende projecten. Toonaangevende Oostenrijksche instanties wenschen intusschen ook de deelneming van Oostenrijksch kapitaal in dezen in meerdere opzichten voor Oostenrijk zoo belangrijken tak van industrie.

Wat de ertswinning betreft, ook in Oostenrijk zijn er aanvragen tot exploitatie van verschillende ertsen. Vooral metaalerts is gezocht en de meeste projecten betroffen dan ook de weder in bedrijf stelling van stilliggende kleine ijzerertsminen. In een reeds langen tijd niet meer in bedrijf zijnde antimonium-mijn wordt weer gewerkt.

Hongarije.

Hongarije heeft weliswaar evenals verschillende andere staten een enorme bewapeningsconjunctuur, doch bezit bij zijn naar verhouding zwakke industriele uitrusting tot dusver slechts geringe mogelijkheden op het gebied van de productie van surrogaten en synthetische grondstoffen. De behoefte aan kunstvezels is sedert eenigen tijd sterk toegenomen en heeft zoowel op kunstzijde alsook op andere synthetische vezelstoffen betrekking. Deze moeten alle worden ingevoerd. Derhalve lag de gedachte voor de hand, om een eigen kunstvezelfabriek in het land op te richten. Tot voor kort scheen dit ook te zullen gebeuren en er werden met een Italiaansche groep onderhandelingen gevoerd, welke reeds ver waren gevorderd. Tot bijna algemeene verwondering, vooral met het oog op de nauwe politieke banden van Hongarije en Italië, is het project echter afgesprongen. Er waren oneenigheden ontstaan over de van Italiaansche zijde verlangde douane-bescherming en de aflossing van het geïnvesteerde kapitaal.

In tegenstelling hiermede werd de eerste Hongaarsche cellulosefabriek opgericht. Of de door Hongarije zoo dringend gewenschte fabriek tot vervaardiging van synthetische benzine zal worden opgericht, staat nog niet vast. Juist nu wordt getracht, het daartoe benodigde kapitaal van Pengö 10 mill. bijeen te brengen, doch het is de vraag, of men hierin zal slagen. Wel is dit een naar verhouding niet overdreven groot bedrag, en de Hongaarsche instanties zouden eventueel bij het practisch ontbreken van petroleumbronnen in het land, voor de mogelijkheid van de binnenlandsche vervaardiging van dit bewapeningsmateriaal goede condities voor het geïnvesteerde kapitaal in uitzicht kunnen stellen. Maar het buitenlandsch geld is als gevolg van de buitengewoon slechte ervaringen, welke juist in Hongarije ondanks alle garanties werden opgedaan, weinig bereid nogmaals daarheen te gaan en binnenlandsch kapitaal is schaarsch in Hongarije. Bovendien is niet bekend, of ook voor binnenlandsch kapitaal betere voorwaarden zouden worden geboden.

De technische plannen voor de geprojecteerde fabriek staan daarentegen reeds grootendeels vast. De capaciteit van de fabriek zou voorloopig 1500 wagons

per jaar bedragen en door belastingverlichtingen zou de buitenlandsche benzine verdrongen moeten worden.

De fabricatie van etsnatron (natrium hydroxyd, NaOH) behoort daarentegen nu tot het programma van een groot Hongaarsch chemisch concern. Om-trent de eigenschappen van deze vervangingsstof wordt voorloopig nog niets bekend gemaakt. Toch schijnt de Regeering voor andere doeleinden dan de zeepfabricatie en het gebruik in huishoudingen in dit etsnatron belang te stellen. Er wordt namelijk gemeld, dat de Regeering het gebruik ervan, hetwelk naast de zuivering van petroleum tot de belangrijkste toepassingen behoort, in bepaald opzicht zal verbieden, het gebruik van de surrogaten daarentegen verplicht zal stellen.

Joego-Slavië.

In Joego-Slavië nam de industrie na den oorlog weliswaar een groote vlucht, doch de tendens tot het vervaardigen van surrogaten en synthetische producten is in dit land naar verhouding minder sterk. Dit moet vooral aan twee factoren worden toegeschreven: in de eerste plaats mist dit in hoofdzaak agrarische land een industrieel organisme, hoewel in menig onderdeel, zooals bijv. in verschillende takken van de textielindustrie, reeds een overdrijving kan worden geconstateerd. Hierbij gaat het vaak om industrieën, welke meer onmiddellijke behoeften van de volksgemeenschap kunnen bevredigen dan de veelal voor speciale noodzakelijkheden dienende producten van de industrie van surrogaten, enz. Dientengevolge richt het belegging zoekende kapitaal, dat naar Joego-Slavië voornamelijk uit West-Europa toestroomt, zich meer naar de nieuwe ondernemingen op het eerstgenoemde gebied.

De tweede reden is gelegen in den buitengewonen, ten deele echter nog niet ontsloten, bodemrijkdom van het land: Joego-Slavië bezit bijna alle ertsen, inclusief goud. Men heeft zich in de eerste plaats op het winnen van deze waardevollere natuurlijke producten toegelegd. Op dit gebied werd dan ook den laatsten tijd weder groote voortgang gemaakt, meerendeels met behulp van kapitaal uit West-Europa, dat aan Joego-Slavië sedert tientallen jaren steun verleende, over het algemeen tot tevredenheid van beide partijen.

Ondanks de zoo juist geschetste algemeene tendens, weet Joego-Slavië toch ook grootsche plannen ten aanzien van de productie van surrogaten en synthetische stoffen te verwezenlijken. Zoo werd onlangs een groote combinatie gevormd, welke tegelijkertijd de industrie van de kunstvezels, van de cellulose en van de hout-verkoking omvat.

Hiertoe werd een groote cellulosefabriek, welke niet meer in bedrijf was en zich destijds in buitenlandsche handen bevond, van regeeringszijde door Joego-Slavië aangekocht. Het hervatten van de celluloseproductie zal het hoofd-doel van het nieuwe bedrijf zijn. Daarnaast zal ook kunstzijde in naar verhouding groote hoeveelheden geproduceerd worden, alsmede houtskool. Omdat hierbij de kwestie van de grondstoffen, welke als afvalproducten van de staats-

bosschen in groote mate aanwezig zijn, zoo bijzonder goed is op te lossen, rekent men op een succesvolle onderneming. Ook Joego-Slavië meende echter tot een bescherming van de binnenlandsche productie door een belasting van den invoer te moeten overgaan. Vanaf 1 Januari 1937 moet bij den invoer van kunstzijde een „contrôle-recht” van 2 dinar per kg betaald worden.

Naar petroleum, dat, zooals gezegd, ook in zekeren zin als vervangingsmiddel beschouwd kan worden, wordt door den Staat intensief gezocht. In de buurt van Tuzla (Bosnië) heeft men nafta gevonden.

Ook Roemenië kon na den oorlog verschillende takken van zijn industrie belangrijk uitbreiden. De productie van surrogaten en synthetische producten is echter naar verhouding weinig ontwikkeld, om redenen, welke voor een deel overeenstemmen met de voor Joego-Slavië genoemde. Het overwegend agrarisch land beschikt niet over veel kapitaal en wendt dit, alsmede het hem door het buitenland ter beschikking gestelde, in de eerste plaats aan voor die takken van industrie, welke voor het land als geheel te weinig ontwikkeld zijn. Buitendien traden in de laatste jaren vragen betreffende de landsverdediging op den voorgrond, welke aanleiding waren tot het scheppen of vervolmaken van een reeds zeer machtige bewapeningsindustrie.

Niettegenstaande dit alles kan niet gezegd worden, dat een industrie van surrogaten en synthetische producten in Roemenië geheel zou mankeeren. Dit blijkt o.m. uit de voor korten tijd opgerichte industrie van kunstvezels, welke kunstzijde en kunstwol zal produceeren en wel, naar verluidt, in zulk een omvang, dat het land, wat zijn behoefte aan kunstzijde betreft, geheel van het buitenland onafhankelijk zal zijn. De typische Roemeense industrie, die van de petroleum, eischt overigens nog groote uitgaven. Zij ziet zich voor de noodzakelijkheid gesteld ook de motoriseering van de legers van de andere staten der kleine Entente van de daartoe benodigde brandstof te voorzien, een taak, welke Roemenië vastberaden op zich neemt, omdat immers zijn eigen bestaan onafscheidelijk met dat van deze andere staten is verbonden.

MAANDCIJFERS.

Voorloopig overzicht van den stand der landsmiddelen over December 1936, afzonderlijk en vereenigd met die der vorige maanden van 1936 in vergelijking met de opbrengst over dezelfde tijdvakken van het vorig jaar.

(In duizendtallen gulden.)

Stand begrootingsrekeningen der voornaamste kohierbelastingen.

Omschrijving	Jaar-raming 1936	Dienst-jaar '36 Dec. '36	Dienst-jaar '35 Dec. '35	Dienst-jaar '36 1e 12 m.	Dienst-jaar '35 1e 12 m.
Personeele belasting	2.800	2	72	3.164	3.000
Inkomstenbelasting	21.000	— 399	596	23.546	27.435
Vennootschapsbelasting	8.500	271	208	12.326	7.549
Verponding	6.300	— 1	9	5.572	6.583
Landrente Java en Madoera.	21.850	— 465	287	20.888	21.583
Totaal.....	60.450	— 592	1.172	65.496	66.150

AANVOER VAN GRANEN. (In tons van 1000 kg.)

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	14-20 Mrt. 1937	Sedert 1 Jan. 1937	Overeenk. tijdvak 1936	14-20 Mrt. 1937	Sedert 1 Jan. 1937	Overeenk. tijdvak 1936	1937	1936
Tarwe	19.174	285.125	244.291	3.559	12.725	4.361	297.850	248.652
Rogge	1.670	74.384	54.676	—	647	400	75.031	55.076
Boekweit	50	2.086	4.159	—	—	100	2.086	4.259
Maïs	30.155	296.432	189.691	2.235	43.748	39.632	340.180	229.323
Gerst	3.799	106.202	69.935	590	4.944	5.635	111.146	75.570
Haver	—	41.971	12.998	—	2.180	20	44.151	13.018
Lijnzaad	802	30.663	42.474	12.799	64.067	66.971	94.730	109.445
Lijnkoek	150	11.515	21.225	—	—	—	11.515	21.400
Tarwemeel	149	7.376	5.470	—	1.340	986	8.716	6.456
Andere meelsoorten	1.541	11.949	7.124	—	1.086	583	13.035	7.707

STATISTISCH OVERZICHT

	GRANEN EN ZADEN										TUINBOUWARTIKELEN						VLEESCH			
	TARWE Bahia Blanca loco Rotterdam/ Amsterdam per 100 kg. a)		ROGGE 74 kg Bahia Blanca loco R'dam/A'dam per 100 kg. a)		MAIS La Plata loco R'dam/A'dam per 2000 kg.		GERST 64/65 kg La Plata loco Rotterdam/ A'dam per 2000 kg. a)		LIJNZAAD La Plata loco R'dam/A'dam per 1960 kg.		WITTE KOOL le kwal. 1-5 pond per 100 kg Broek op Langendijk		UIEN gewoon per 100 kg Broek op Langendijk		ROODE KOOL le kwal. 1-5 pond per 100 kg Broek op Langendijk		RUND- VLEESCH (versch) per 100 kg Rotterdam		VARKENS- VLEESCH (versch) per 100 kg Rotterdam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1925	17,20	100,0	13,07 ^b	100,0	231,50	100,0	236,00	100,0	462,50	100,0	—	—	—	—	—	—	—	—		
1926	15,90	92,4	11,75	89,9	174,25	75,3	196,75	83,4	360,50	77,9	—	—	—	—	—	—	—	—		
1927	14,75	85,8	12,47 ^b	95,4	176,00	76,0	237,00	100,4	362,50	78,4	—	—	—	—	—	—	—	—		
1928	13,47 ^b	78,3	13,15	100,6	226,00	97,7	228,50	96,8	363,00	78,5	4,55	100,0	13,25	100,0	93,—	100,0	77,50	100,0		
1929	12,25	71,2	10,87 ^b	83,2	204,00	88,1	179,75	76,2	419,25	90,6	7,38	162,4	11,78	88,9	9,10	52,8	93,12 ^b	120,2		
1930	9,67 ^b	56,3	6,22 ^b	47,6	136,75	59,1	111,75	47,4	356,00	77,0	2,05	45,1	2,14	16,2	5,77	33,2	108,—	116,1		
1931	5,55	32,3	4,55	34,8	84,50	36,5	107,25	45,4	187,00	40,4	3,06	67,3	1,94	14,6	6,96	40,4	88,—	94,6		
1932	5,22 ^b	30,4	4,62 ^b	35,4	77,25	33,4	100,75	42,7	137,00	29,6	1,49	32,8	8,07	60,9	1,84	10,7	61,—	65,6		
1933	5,02 ^b	29,2	3,55	27,2	68,50	29,6	70,00	29,7	148,00	32,0	0,82	18,0	2,30	17,4	2,60	15,1	52,—	55,9		
1934	3,67 ^b	21,4	3,32 ^b	25,4	70,75	30,6	75,75	32,1	142,50	30,8	3,23	71,0	1,89	14,3	3,04	17,6	61,50	66,1		
1935	4,12 ^b	24,0	3,07 ^b	23,5	61,00	26,3	68,00	28,8	131,75	28,5	2,21	48,6	2,58	19,5	5,25	30,5	48,12 ^b	51,7		
1936	6,27 ^b	36,5	4,27 ^b	32,7	74,00	32,0	86,00	36,4	166,50	36,0	3,45	75,8	2,17	16,4	6,10	35,4	53,42 ^b	57,4		
Juli 1935	3,92 ^b	22,8	2,55	19,5	54,50	23,5	66,75	28,3	124,50	26,9	—	—	—	—	—	—	48,—	51,6		
Aug. "	4,25	24,7	2,62 ^b	20,1	55,25	23,9	64,50	27,3	132,25	28,6	—	—	—	—	—	—	44,80	48,2		
Sept. "	4,75	27,6	3,—	22,9	55,75	24,1	64,50	27,3	139,50	30,2	—	—	—	—	—	—	43,37 ^b	46,6		
Oct. "	4,95	28,8	3,35	25,6	57,75	24,9	64,75	27,4	142,75	30,9	—	—	—	—	—	—	46,07 ^b	49,5		
Nov. "	4,65	27,0	3,20	24,5	55,00	23,8	59,75	25,3	137,75	29,8	3,83	84,2	2,65	20,0	—	—	42,75	46,0		
Dec. "	5,15	29,9	3,40	26,0	56,75	24,5	60,75	25,7	146,50	31,7	4,32	94,9	2,59	19,5	6,17	35,8	44,75	48,1		
Jan. 1936	5,45	31,7	3,52 ^b	27,0	56,00	24,2	63,50	27,0	153,50	33,1	4,47	98,2	2,26	17,1	6,41	37,2	44,—	47,3		
Febr. "	5,22 ^b	30,4	3,40	26,0	55,25	23,9	64,50	27,3	152,50	33,0	4,50	98,9	2,59	19,5	7,43	43,1	45,77 ^b	49,2		
Maart "	5,22 ^b	30,4	3,50	26,8	59,50	25,7	69,75	29,6	150,00	32,4	6,60	145,1	3,05	23,0	9,06	52,6	43,75	47,1		
April "	5,17 ^b	30,1	3,45	26,4	64,00	27,6	70,00	29,7	147,25	31,8	—	—	—	—	—	—	48,50	52,1		
Mei "	5,12 ^b	29,8	3,17 ^b	26,6	63,75	27,5	72,25	30,6	147,75	31,9	—	—	—	—	—	—	51,60	55,5		
Juni "	5,05	29,4	3,45	26,4	66,00	28,5	71,50	30,3	154,00	33,3	—	—	—	—	—	—	54,15	58,2		
Juli "	5,62 ^b	32,7	3,65	27,9	71,75	31,0	74,75	31,7	162,50	35,1	—	—	—	—	—	—	57,35	61,7		
Aug. "	6,35	36,9	4,02 ^b	30,8	84,00	36,3	88,00	37,3	170,00	36,8	—	—	—	—	—	—	60,40	64,9		
Sept. "	6,50	37,8	4,40	33,7	85,00	36,7	88,00	37,3	166,75	36,1	—	—	—	—	—	—	61,05	65,6		
Oct. "	8,80	51,2	6,02 ^b	46,1	97,50	42,1	120,50	51,1	199,75	43,2	—	—	—	—	—	—	58,85	63,3		
Nov. "	8,55	49,7	5,72 ^b	43,8	89,50	38,7	121,50	51,5	193,00	41,7	0,85	18,7	1,60	12,1	—	—	56,—	60,2		
Dec. "	8,17 ^b	47,5	6,97 ^b	53,3	97,00	41,9	129,00	54,7	201,00	43,5	0,84	18,5	1,36	10,3	1,48	8,6	59,80	64,3		
Jan. 1937	8,40	48,8	7,97 ^b	61,0	97,50	42,1	132,00	55,9	201,50	43,6	1,05	23,1	1,29	9,7	1,84	10,7	64,60	69,5		
Febr. "	8,25	48,0	8,72 ^b	66,7	100,50	43,4	129,00	54,7	194,50	42,1	1,06	23,3	1,22	9,2	2,25	13,1	64,17 ^b	69,0		
1 Maart "	8,40	48,8	8,82 ^b	67,5	101,50	43,8	125,50	53,2	198,50	42,9	1,—	22,0	0,87	6,6	2,05	11,9	65,70 ^b	70,6		
8 "	8,55	49,7	8,82 ^b	67,5	102,50	44,3	129,50	54,9	203,50	44,0	1,—	22,0	0,66	5,0	1,74	10,1	65,90 ^b	70,9		
15 "	8,85	51,5	8,87 ^b	67,9	103,00	44,5	131,50	55,7	203,50	44,0	1,—	22,0	0,82	6,2	1,80	10,4	65,70 ^b	70,6		
22 "	9,60	55,8	9,17 ^b	70,2	108,00	46,7	135,50	57,4	214,00	46,3	—	—	—	—	—	—	—	—		

1) Men zie voor de toelichting op dezen staat de nos. van 8, 15 Aug. 1928, 25 Febr. 1931 en 15 Febr. 1933. 2) Tot Jan. 1931 Hard Winter No. 2 van Jan. 1931 tot 15 Febr. 1931; van 15 Febr. 1931 tot 16 Dec. 1931 American No. 2, van 16 Dec. 1931 tot 26 Mei 1932 74/5 kg Hongaarsche; van 26 Mei 1932 tot 23 Mei 1933 23 Mei 1932 64/65 K.G. Zuid-Russische. Van 23 Mei--19 Sept. 1932 No. 3. Van 19 Sept. '32 tot 24 Juli '33 62/63 kg Z.-Russ. Van 24 Juli '33--7 Oct. '35 64/65 kg La Plata.

Vervolg STATISTISCH OVERZICHT

	MINERALEN						TEXTIELGOEDEREN									DIVERSEN			
	STEENKOLEN Westfaalsche/ Hollandsche bunkerkolen, ongezeefd f.o.b. R'dam/A'dam per 1000 kg.		PETROLEUM Mid. Contin. Crude 33 t/m. 33,9 ^b Bé s.g. per barrel		BENZINE Gulf exp. 64/66 ^b cts. per U.S. gallon		KATOEN			WOL gekamde Australische, Merino, 64's Av. loco Bradford per lb.			WOL gekamde Australische, Crossbred Colonial Carded, 50's Av. loco Bradford per lb.			KOE- HUIDEN Gaaf, open kop 57-61 pnd.		KALK- SALPETER Gld. per 100 kg netto	
	f	%	f	%	cts.	%	cts.	%	cts.	%	cts.	%	cts.	%	cts.	%	f	%	
1925	10,80	100,0	4,16 ^b	100,0	36,85	100,0	57,7	100,0	147,5	100,0	47,1	100,0	277,2	100,0	148,7	100,0	34,70	100,0	
1926	17,90	165,7	4,68 ^b	112,5	33,85	91,9	43,5	75,5	81,8	55,5	31,8	67,4	238,1	85,9	124,7	83,9	28,46	82,0	
1927	11,25	104,2	3,22 ^b	77,4	36,85	100,0	43,4	75,3	84,6	57,3	36,6	77,8	244,4	88,2	133,6	89,8	40,43	116,5	
1928	10,10	93,5	2,97 ^b	71,4	24,75	67,2	49,6	86,0	96,8	65,6	37,9	80,4	259,6	93,6	153,7	103,4	47,58	137,1	
1929	11,40	105,6	3,05	73,2	24,80	67,3	47,5	82,4	85,9	58,2	33,2	70,5	196,6	70,9	127,3	85,6	32,25	92,9	
1930	11,35	105,1	2,78	66,7	21,75	59,0	33,6	58,3	60,5	41,0	19,8	41,9	134,8	48,6	81,9	55,1	25,36	73,1	
1931	10,05	93,1	1,44	34,5	12,50	33,9	21,3	37,0	36,9	25,0	15,5	33,0	108,4	39,1	60,5	40,7	18,65	53,7	
1932	8,00	74,1	2,01	48,2	11,16	30,3	16,0	27,7	26,3	17,8	15,7	33,3	80,6	29,1	42,8	28,8	11,15	32,1	
1933	7,00	64,8	1,11 ^b	26,8	8,95	24,3	16,7	29,0	25,9	17,5	14,0	29,7	97,0	35,0	47,9	32,2	13,26	38,2	
1934	6,20	57,4	1,56	37,5	7,14	19,4	18,2	31,6	26,8	18,2	13,5	28,7	97,0	35,0	51,7	34,7	12,07	34,8	
1935	6,05	56,0	1,55	37,2	7,49	20,3	17,5	30,3	26,0	17,6	14,9	31,7	84,4	30,5	42,8	28,8	12,54	36,1	
1936	6,60	61,1	1,62 ^b	39,0	8,79	23,9	18,9	32,8	32,4	22,0	17,0	36,1	106,2	38,3	53,4	35,9	15,40	44,4	
Juli 1935	6,05	56,0	1,54	36,9	7,73	21,0	18,0	31,2	24,3	16,5	15,5	32,9	92,0	33,2	45,4	30,5	11,75	33,9	
Aug. "	6,15	56,9	1,54	36,9	7,64	20,7	16,9	29,2	24,7	16,8	14,3	30,3	92,0	33,2	46,6	31,4	12,—	34,6	
Sept. "	6,10	56,5	1,55	37,2	7,07	19,2	15,9	27,5	24,9	16,9	13,3	28,1	92,0	33,2	44,1	29,7	14,50	41,8	
Oct. "	6,05	56,0	1,55	37,2	7,44	20,2	16,6	28,8	26,7	18,1	14,9	31,7	93,2	33,6	44,1	29,7	16,—	46,1	
Nov. "	6,05	56,0	1,54	36,9	7,86	21,3	17,5	30,3	29,7	20,2	15,9	33,8	94,5	34,1	45,4	30,5	16,—	46,1	
Dec. "	6,05	56,0	1,54	36,9	8,41	22,8	17,5	30,3	29,8	20,2	15,9	33,7	93,2	33,6	44,1	29,7	14,25	41,1	
Jan. 1936	6,15	56,9	1,52 ^b	36,6	8,41	22,8	17,5	30,3	29,3	19,9	14,7	31,1	97,0	35,0	45,4	30,5	15,—	43,2	
Febr. "	6,15	56,9	1,51	36,3	8,56	23,2	16,9	29,2	27,7	18,8	13,8	29,3	97,0	35,0	46,6	31,4	15,—	43,2	
Maart "	6,15	56,9	1,52 ^b	36,6	8,61	23,4	16,7	29,0	28,1	19,0	14,1	29,8	99,5	35,9	47,9	32,2	14,25	41,1	
April "	6,20	57,4	1,52 ^b	36,6	8,51	23,1	17,1	29,7	27,6	18,7	13,8	29,2	99,5	35,9	47,9	32,2	14,—	40,3	
Mei "	6,25	57,9	1,52 ^b	36,6	8,51	23,1	17,1	29,7	27,3	18,5	13,5	28,6	100,8	36,4	47,9	32,2	13,75	39,6	
Juni "	6,30	58,3	1,52 ^b	36,6	8,33	22,6	17,6												

AN. GROOTHANDELSPRIJZEN 1)

Table with columns for ZUIVEL EN EIERN (Boter, Kaas, Eieren) and METALEN (Koper, Lood, Tin, IJzer, Gieterij, Zink, Goud, Zilver). Rows list prices from 1925 to 1936 and monthly data for 1937.

Sept. 1932 79 K.G. La Plata; van 26 Sept. 1932 tot 5 Febr. 1934 Manitoba No. 2; van 5 Febr. 1934 tot 6 Juli 1936 80 kg. La Plata; van 6 Juli 1936 tot 30 Nov. 1936 Manitoba...

AN GROOTHANDELSPRIJZEN.

Table with columns for BOUWMATERIALEN (Vuren hout, Steenen) and KOLONIALE PRODUCTEN (Cacao, Copra, Koffie, Rubber, Suiker, Thee). Rows list prices from 1925 to 1936 and monthly data for 1937.

De tegenwaarde in guldens, van de £ en \$ noteringen, berekend tegen den wisselkoers van den dag. (Zie E.-S. B. van 7 Oct. 1936, blz. 733).

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	6 Mrt. 1937	13 Mrt. 1937	15/20 Mrt. 1937 Langste Hoogste	20 Mrt. 1937
Alexandrië..	Piast. p. £	97½	97½	97½	97½
Athene	Dr. p. £	547½	547½	540	555
Bangkok...	Sh. p. tical	1/10½	1/10½	1/10½	1/10½
Budapest 1)...	Pen. p. £	27	27	24½	28
Buenos Aires 2)	p. peso p. £	16.22½	16.25	16.20	16.30
Calcutta	Sh. p. rup.	1/6½	1/6½	1/6½	1/6½
Instanbul ..	Piast. p. £	613	610	610	612
Hongkong ..	Sh. p. \$	1/2½	1/2½	1/2½	1/3½
Kobe	Sh. p. yen	1/2	1/2	1/1½	1/2½
Lissabon....	Escu. p. £	110½	110½	110	110½
Mexico	\$ per £	18	18	17½	18
Montevideo 3)	d. per £	26¼	26¼	26¼	27¼
Montreal ..	\$ per £	4.87½	4.88½	4.87½	4.88½
Riod. Janeir. 4)	d. per Mil.	3	3	2½	3
Shanghai ..	Sh. p. \$	1/2½	1/2½	1/2½	1/2½
Singapore ..	id. p. \$	2/4½	2/4½	2/4½	2/4½
Valparaiso 5)	\$ per £	128	128	128	128
Warschau ..	Zl. p. £	25¼	25¼	25¼	25¼

1) Offic. not. 10 Dec. 16½. 2) Offic. not. 15 laten, gem. not., welke imp. hebben te betalen 10 Dec. 16.12. 3) Offic. not. 6 Oct. 39½. 4) Id. 11 Mrt. 1935 4¼. 5) 90 dg. Vanaf 28 Aug. laatste „export” noteering.

ZILVERPRIJS

Londen 1)	N.York 2)
16 Maart 1937.. 20%	45%
17 „ 1937.. 20%	45%
18 „ 1937.. 20%	45%
19 „ 1937.. 20%	45%
20 „ 1937.. 20%	—
22 „ 1937.. 20%	45%
23 Maart 1936.. 19%	44%
27 Juli 1914.. 24%	59

GOUDPRIJS 3)

Londen	N.York 2)
16 Maart 1937....	142¼
17 „ 1937....	142¼
18 „ 1937....	142¼
19 „ 1937....	142¼
20 „ 1937....	142¼
22 „ 1937....	142¼
23 Maart 1936....	140/11
27 Juli 1914....	84/10¼

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$ c. p. oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen.	6 Maart 1937	15 Maart 1937
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	f 63.968.851,24	f 72.008.345,41
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten Voorsch. op ult. Feb. (resp. Jan.) 1937 a/d. gemeent. verstr. op a. haar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede op. op die belastingen en op de vermogensbelasting	465.388,06	95.873,85
Voorschotten aan Ned.-Indië	65.909.781,72	52.965.756,84
Idem aan Suriname	13.657.856,19	13.632.962,44
Kasvord. weg. creditverstr. afh. buitenl. Daggeldleeningen tegen onderpand ..	111.865.643,48	113.085.015,37
Saldo der postrek. v. Rijkscomptabellen Vord. op het Alg. Burg. Pensioenf. 1) ...	35.434.569,08	39.068.202,07
Vord. op andere Staatsbedrijven 1) ...	6.605.746,96	4.057.223,72
Verstr. ten laste der Rijksbegr. kasgeldleeningen aan gemeenten (saldo) ...	—	—

Verplichtingen	6 Maart 1937	15 Maart 1937
Voorschot door De Ned. Bank ingev. art. 16 van haar octrooi verstrekt Schatkistbiljetten in omloop	f 345.480.000,—	f 345.430.000,—
Schatkistpromessen in omloop	23.200.000,—	23.200.000,—
Zilverbons in omloop	1.119.904,—	1.119.364,50
Schuld op ult. Feb. (resp. Jan.) 1937 a/d. gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsb. alsmede op. op die bel. en op de vermogensbelasting ..	4.564.256,30	1.308.629,10
Schuld aan Curaçao 1)	1.203.467,21	1.328.994,08
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenf. 1) Id. a. h. Staatsbedr. der P.T. en T. 1) ...	7.349.405,45	7.401.147,07
Id. aan andere Staatsbedrijven 1) ...	100.766.241,81	102.715.792,55
Id. aan diverse instellingen 1) ...	6.750.000,—	7.250.000,—
Id. in rekg.-crt. met 's Rijks Schatkist.	97.562.898,12	97.515.335,48

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Vorderingen: 1)	13 Maart 1937	20 Maart 1937
Saldo Javasche Bank	—	—
Saldo b. d. Postchèque- en Girodienst	f 467.000,—	f 459.000,—
Verplichtingen:		
Voorschot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell.	52.966.000,—	47.921.000,—
Schatkistpromessen in omloop	6.750.000,—	6.750.000,—
Schatkistbiljetten in omloop	1.000.000,—	1.000.000,—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds.	1.514.000,—	1.514.000,—
Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank.	1.256.000,—	1.407.000,—
Belegde kasmiddelen Zelfbesturen ...	600.000,—	600.000,—
Voorschot van de Javasche Bank ...	798.000,—	2.670.000,—
1) Betaalmiddelen in 's Lands Kas op 16 Jan. 1937	f 39.710.000,—.	

SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opsch. schulden	Discont.	Div. rekeningen 1)
13 Febr. 1937..	697	935	573	710	1.429
6 „ 1937..	696	1.100	598	711	1.427
30 Jan. 1937..	694	1.120	529	710	1.431
23 „ 1937..	696	958	557	710	1.411
16 „ 1937..	688	1.012	574	706	1.413
1 Juli 1914..	645	1.100	560	735	396

1) Sluipst. der activa.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 22 Maart 1937.

Activa.		
Binnenl. Wis- (Hfdbk. f 18.599.347,—		
sels, Prom. (Bijbnk. „ 403.032,98		
enz. in disc. (Ag. sch. „ 1.322.786,23	f	20.325.166,21
Papier o. h. Buitenl. in disconto	„	—
Idem eigen portef. f 2.364.000,—		
Af: Verkocht maar voor debk. nog niet afgel. „	„	2.364.000,—
Beleeningen (Hfdbk. f 140.609.945,50 1)		
incl. vrsch. (Bijbnk. „ 4.068.202,96		
in rek.-crt. (Ag. sch. „ 29.653.712,28		
op onderp. f 174.331.860,74		
Op Effecten	f 169.813.136,05 1)	
Op Goederen en Spec. „ 4.518.724,60	„	174.331.860,74 1)
Voorschotten a. h. Rijk	„	—
Munt, Goud	f 124.107.370,—	
Muntmat., Goud ..	„ 795.422.711,74	
	f 919.530.081,74	
Munt, Zilver, enz. „ 18.383.607,02		
Muntmat., Zilver ..	„	937.913.688,76 2)
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	„	39.569.843,03
Gebouwen en Meub. der Bank	„	4.600.000,—
Diverse rekeningen	„	6.850.061,69
Staat d. Nederl. (Wetv. 27/5/32, S. No. 221) „	„	11.958.329,12
	f	1.197.912.949,55

Passiva.

Kapitaal	f	20.000.000,—
Reservefonds	„	3.105.769,04
Bijzondere reserve	„	6.300.000,—
Pensioenfonds	„	10.291.868,56
Bankbiljetten in omloop	„	786.515.300,—
Bankassignatiën in omloop	„	58.152,20
Rek.-Cour. (Het Rijk f 85.419.150,51		
saldo's: (Anderen „ 280.723.139,02	„	366.142.289,53
Diverse rekeningen	„	5.499.570,22
	f	1.197.912.949,55
Beschikbaar metaalsaldo	f	477.795.063,61
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is „	„	1.194.487.660,—
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht	„	—
1) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)	f	68.518.450,—
2) Waarvan in het buitenland	„	85.343.329,93

Voornaamste posten in duizenden gulden.

Data	Goud		Circulatie	Andere opsch. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings perc.
	Munt	Muntmat.				
22 Maart '37	124107	795.423	786.515	366.200	477.795	81
15 „ '37	124107	795.454	786.039	368.236	476.777	81
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54
Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen 1)	
22 Maart 1937	20.325	—	174.332	2.364	6.850	
15 „ 1937	20.615	—	176.305	2.364	11.958	
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509	

1) Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opsch. schulden	Beschikb. metaal-saldo
20 Mrt. '37 2)	106.290		180.420	49.890	14.166
13 „ '37 2)	107.220		183.090	51.960	13.200
20 Febr. 1937	88.563	18.514	176.603	55.053	14.414
13 „ 1937	88.563	19.095	179.124	49.194	16.331
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	8.842
Data	Wissels, buiten N.-Ind. betaalb.	Dis-conto's	Beleeningen	Diverse rekeningen 1)	Dek-kings-percentage
20 Mrt. '37 2)	2.740	81.950		53.310	46
13 „ '37 2)	2.720	80.980		58.010	46
13 Febr. 1937	1.877	10.922	55.105	56.942	46
6 „ 1937	1.696	10.997	56.737	55.533	47
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

1) Sluipst activa. 2) Cijfers telegrafisch ontvangen.